

Uctíme si osloboditeľov a obeť vojny

Pavol Sečkář, predseda SZPB

Obdobie jarných mesiacov je príležitosťou na pripomenutie si veľmi dôležitých momentov pre náš štát, Európu a svetovú civilizáciu. My si budeme tieto dôležité udalosti pripomínať vždy ako oslobodenie. Napriek tomu, že odvtedy uplynulo už 76 rokov.

Druhá svetová vojna bola globálna, ničivá, vykynožovacia. Najväčšia tragédia dejín ľudstva nielen počtom 50 až 80 miliónov obetí (podľa rozličných štatistík), ale najmä svojim charakterom a krutosťou.

Hitler viedol túto vojnu ako rasovú. Miliónov obyvateľov Európy vystavil teroru, deportáciám do koncentračných alebo pracovných táborov. Vraždenie Židov a zotročenie Slovanov mali nacisti vo svojich plánoch, ktoré im našťastie plne nevyšli.

Generácia pamätníkov, čo prežili hrôzy vojny, vie veľmi dobre, čo spôsobila. Z posledných síl kráčali ťažkými cestami, videli okolo seba zomierať svojich druhov, zažili peklo nacistických táborov.

Vojnový oheň spálil životy miliónov ľudí, zapríčinil obrovské materiálne škody, navždy zničil mnohé pamiatky svetovej kultúry. Doteraz neutícha žiaľ v srdciach tých, čo stratili blízkych a príbuzných. Fašisti a najmä nemeckí nacisti využili a zneužili všetko na dosiahnutie svojich cieľov, ktoré smerovali k nastoleniu svetovlády „nadčloveka“.

Červená armáda zastavila nemecké vojská neďaleko Moskvy, následne v rozpätí troch rokov s pomocou spojencov, aj Slovákov a Čechov v 1. čís. armádnom zbore porazila agresora.

Teror a represálie nacistov a ich domácich prisluhovačov vyvrcholili na Slovensku po ústupe povstalcov do hôr. Okupanti, Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy, žandárstva a ďalšie protipartizánske jednotky zanechali za sebou stovky hrobov, vypálené obydľia a celé dediny.

(Pokračovanie na str. 2)

Stretnutie vojakov Červenej armády a US Army na Labe, jar 1945.

foto: archív redakcie

Hausnumerá profesora Dulebu

Martin Krno

Profesora politológie na Prešovskej univerzite Alexandra Dulebu médiá predstavujú ako najväčšieho odborníka na Ukrajinu a Rusko. Pre Topky.sk 15. apríla povedal, že z 20 miliónov červenoarmejcov, „zabitých“ v druhej svetovej vojne, bolo 8 miliónov Ukrajincov a 6 miliónov Bielorusov. Zvyšní patrili k ďalším národom ZSSR.

Absolvent vedeckého komunizmu rasa Ševčenka viní slovenskú inteligenciu, ktorá sa za najtuhšej ma-

džarizácie stotožnila s politickým závetom Ľudovíta Štúra v knihe Slovanstvo a svet budúcnosti. Autor v nej nastoľuje nevyhnutnosť spojenia Slovanov a zvýšenia ich sebavedomia, aby si ich nepodrobili národy zo západnej Európy.

(Pokračovanie na str. 3)

Mladým proti fašizmu chýba sebareflexia

Sofia Prétorová

Platforma Mladí proti fašizmu má za cieľ „približovať najmä mladým ľuďom hrôzy totalitných režimov, extrémizmu a nenávisťi“ a upozorňovať „na potrebu zachovania slobody a demokracie a ich nenahraditeľnosť v spoločnosti“. Myslia tým však slobodu pre všetkých?

V rámci výročia vstupu Slovenska do NATO uverejnili Mladí proti fašizmu (a taktiež portál Dúhy.sk) príspevok, ktorý stručne informuje o tejto organizácii a o tom, aké výhody predstavuje členstvo v nej. Uvádza napríklad, že členstvo v NATO pre nás predstavuje ochranu, keďže sme malým štátom, ktorý by sa nedokázal obrániť sám. Ako príklad možného ohrozenia označuje Rusko.

K NATO aj kriticky

V komentároch pod príspevkom sa ozvalo viacero nespokojných hlasov, ktoré otvorene vyjadrovali svoj nesúhlas s propagáciou NATO. Argumentovali predovšetkým vojnovými zločinmi tejto organizácie, ktoré príspevok vôbec nebral na vedomie. Ako príklad komentujúci uvádzali zhadzovanie bômb na civilistov krajín Blízkeho východu či bombardovanie civilných cieľov v Juhoslávii v roku 1999.

(Pokračovanie na str. 2)

Mladým proti fašizmu chýba sebareflexia

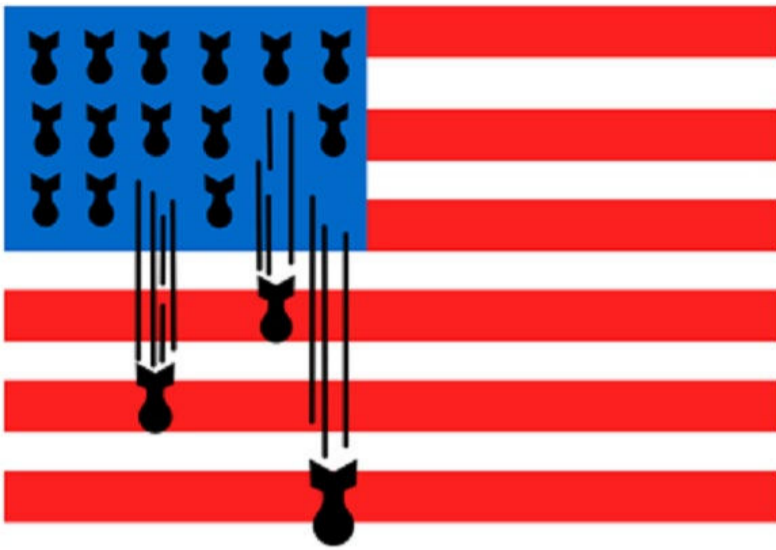
(Dokončenie na str. 1)

Namiesto rozumnej diskusie však administrátori webu hodili kritikov NATO do jedného vreca s fašistami a rusofilmi. Jedna z účastníčok diskusie sa voči obvineniam z priazne k zločinom Ruska a Číny ohradila slovami: „Takže to, že iní robia zlé veci, ospravedľuje činy NATO?“

Zhrnula tak podstatu celej veci. Poukazovaním na problematickosť niektorých vojenských akcií NATO upozornili komentujúci na pokrytectvo Mladých proti fašizmu, ktorí na jednej strane obhajujú demokraciu a bojujú proti fašizmu, a na strane druhej odmietajú pripustiť, že organizácia založená na obranu sa neraz stáva agresorom a realizuje akcie, pri ktorých trpia nevinní civilisti.

Pod rovnakým príspevkom na Instagramovom konte Dúhy.sk sa objavil komentár jednej ľavicovej webovej stránky, ktorá tiež odsúdila vojnové zločiny NATO. Administrátor konta reagoval kritikou komunizmu a následne obhajil príspevok

slovami, že „priamo v príspevku píšeme, že ani NATO nie je dokonalé. To, čo je dôležité, je priznať si chybu, a poučiť sa z nej.“ Skutočne však stačí takéto všeobecné konštatovanie ako priznanie si chyby?

Marek Mach, zakladateľ Mladých proti fašizmu, sa nasledujúci deň namiesto vysvetlenia ich postoja voči zločinom NATO ohradil voči ľavicovým myšlienkam

autorov niektorých komentárov. Sebareflexia opäť nikde.

Na problém o pár dní neskôr upozornil umelec a autor komixov Šumichrast. Ten na základe námetu publicistu a šéfredaktora angažovaného mesačníka

sorry!“ Komix sa dostal aj na portál Dúhy.sk. Ondrej Vrabel, spoluvorca tejto platformy, ho komentoval spôsobom, že tvorca komixu je z rovnakej kategórie ľudí, ako sú kotlebovci.

Útoky versus kritika

Namiesto toho, aby sa aspoň pokúsil zamyslieť nad tým, čo autora viedlo k vytvoreniu takého komixu, vnímal ho ako útok. Vrabel sa tiež vyjadril, že „konštruktívna kritika je dôležitá a prijímame ju. Útoky ale nemožno nazvať konštruktívnou kritikou.“

Nezdá sa, že by konštruktívnu kritiku prijímali, najmä keď pochádza od ľavicárov. Je zaujímavé, že diskusii s Líviou z Kulturblogu, propagujúcou mnohé extrémistické pravicové až fašizujúce myšlienky, sa Marek Mach nevyhýbal. Ľavicári však také šťastie nemajú. Okrem toho im bola zablokovaná aj ich skupina na Dúhach s názvom Queers against capitalism, ktorá vraj porušila pravidlá užívania platformy.

Pozitíva i negatíva

Tento článok nie je útokom ani konšpiráciou, ale upozornením na problém, ktorému sa netreba vyhýbať. Hoci geopolitické siločiarly dosť jasne ohraničujú naše možnosti a naše členstvo v NATO nechceme spochybňovať, právo na svoj názor majú aj tí, ktorí s ním nesúhlasia. Navyše ak by kritika niektorých vojenských akcií bola naozaj útokom na členstvo, potom by v Európe nebolo politika, ktorý by nechcel vystúpiť z Európskej únie. Takáto interpretácia je však skutočnou konšpiráciou.

Ak chceme byť objektívni a spravodliví, je nevyhnutné poukazovať rovnako na pozitíva, ako i na negatíva toho, čo sa nás týka. A ak nás niekto upozorní na naše jednostranné vnímanie sveta, mali by sme si ho minimálne vypočuť a zamyslieť sa nad tým, či by sme predsa len nemali prehodnotiť svoj názor. Najmä, ak sa niekto venuje takej dôležitej téme, akou je boj proti fašizmu.

Uctíme si osloboditeľov a obeť vojny

(Dokončenie na str. 1)

Samo o sebe však nestačí pripomínať si nebezpečenstvo a zločiny fašizmu. Musíme sa naučiť chápať, ako vzniká, ako sa dostane k moci a čo koná. Nájdú sa aj takí politici, ktorí v snahe získať čo najviac voličských hlasov, nezodpovedne absorbujú i časť radikálnej, populistickej či priamo extrémistickej agendy. Nejde však len o nich, mení sa tiež slovník bežných ľudí. Diskusia na sociálnych sieťach obsahuje čím ďalej tým viac nenávisťných poznámok.

Pripomeňme si slová generála Ludvika Svobodu: „Nezabúdajme ako ľahko sme prišli o slobodu, koľko úsilia, ľudských životov bolo vynaložených za naše oslobodenie. Nech sú trvalým mementom pre nás, pre ďalšie generácie, ktoré prídu.“ Prešli desaťročia a ja si kladiem otázku: Stalo sa ľudstvo, vidiac pred sebou priepasť, múdrejším a zodpovednejším?

Vyrástla tretia povojnová generácia. Zdalo by sa, že hrozba znovuzrodenia fašizmu a nacizmu prejde do roviny teórie a mravnej súčasti svetových dejín. Čo však vidíme naozaj? Snahy o rasovú, národnostnú, náboženskú a ktovie akú „nadvládu“ stále žijú a fungujú. Po celom svete sa rodia hnutia, dokonca politické strany, ktoré nielen ospravedľujú, ale otvorene veľbia zločiny nacistov a fašistov.

Poučenie z vojny

Nedostatky vo výchovno-vzdelávacom modeli, ktorými je presýtená spoločnosť a hlavne školstvo, sa najvýraznejšie prejavili na mladej generácii. Tá je vystavená množstvu dezinformácií. Úplne absentuje výchova k vlastenectvu, mladí ľudia nepoznajú novodobú históriu Slovenska a Európy. Preto sa mnohí vyjadrujú a konajú iracionálne.

História nás učí, že štáty a národy sú povinné vykonávať všetko, aby zabránili vzniku nových konfliktov, pri ktorých by zahynulo a trpelo množstvo nevinných ľudí. Poučenie z vojny varuje. Spoluvina v násilí, ľahostajnosť a nerozhodnosť nevyhnutne vedie k hroznej tragédii v globálnej miere.

Zvládnime budúcnosť

Neprekrúcajme dejiny. Inak nám hrozí návrat násilnia, terorizmu, rasovej neznášanlivosti, ale aj fašizmu. Musíme zostať verní pamiatke našich predkov. Naši dedovia a otcovia neváhali položiť životy za slobodu svojej vlasti a ostatných slovanských národov, za trvalý návrat mieru a prosperity do celého sveta.

V Slovenskom zväze protifašistických bojovníkov dokazujeme, že máme na to, aby sme pokračovali v práci, ktorú začali naši predkovia. Vážme si, že aj vďaka nim žijeme v mierových časoch. Oni obstáli v ťažkých bojových situáciách, my musíme ostatných presvedčať, že zvládneme to, čo pred nás stavia súčasnosť a budúcnosť, aby sme mohli naďalej žiť v mieri.

Spolupráca s Kazachstanom

Ján Rohár

V utorok 27. apríla sme na pôde SZPB privítali veľvyslanca Kazachskej republiky v SR Romana Vassilenka. Stretnutie s predsedom Zväzu Pavlom Sečkárom a ďalšími pracovníkmi ústredia nadviazovalo na minulé stretnutia z pietnych aktov na Slavíne. Z posledného stretnutia Vám redakcia Bojovníka na svojej webovej stránke sprostredkovala aj rozhovor s veľvyslancom.

P. Sečkár zoznámil R. Vassilenka s fungovaním a činnosťou SZPB a predstavil plány ďalších aktivít Zväzu v budúcnosti, vrátane organizácie viacerých spomienkových podujatí po celom Slovensku v predvečer Dňa víťazstva nad fašizmom. Tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer navrhol bližšiu spoluprácu pri hľadaní a identifikácii hrobov kazašských príslušníkov Červenej armády, ktorí padli na našom území.

Kazach na Reichstagu

R. Vassilenko sa poďakoval Zväzu za udržiavanie pamäte na hrdinské skutky sovietskych vojakov, ktorí položili životy za oslobodenie Slovenska. Pripomenul, že v Kazachstane takmer každá rodina má niekoho, kto bojoval či dokonca padol v tejto strašnej vojne, pričom aj samotný ambasádor má v rodine takúto skúsenosť. Jeden jeho príbuzný vo vojne padol a druhý sa zúčastnil bojov o Berlín.

Čo sa týka bojov o nemeckú metropolu, málo známou zaujímavosťou je, že jeden z dvojice vojakov Červenej armády, ktorí 30. apríla 1945 pozdvihli na Reichstage Červenú vlajku víťazstva, bol Kazach Rachimžan Koškarbajev. Napriek týmto faktom aj Vassilenko sám musí pripomínať tieto časy svojim deťom, ktoré dnes žijú v úplne inej dobe. A práve v zachovaní pamäte

pre budúce generácie vidí Vassilenko zmysel nášho Zväzu.

Kvalitná expozícia

Na záver rokovaní kazašský veľvyslanec pozval zástupcov SZPB na návštevu ambasády, ako aj rezidencie, ktorá sa nachádza priamo pod Slavínom. Jeho záujem veľvyslanca o činnosť nášho Zväzu podčiarklo želanie osobitne navštíviť aj stálu expozíciu SZPB Za slobodu! Previedol ho ňou kurátor expozície Ladislav Skrak.

Na záver sa Vassilenko zapísal do knihy návštev a vyslovil presvedčenie, že návšteva nášho Zväzu znamená začiatok ďalšej spoločnej úzkej spolupráce. Vyzdvihol vysokú úroveň, pôsobivosť, hodnoty a kvality expozície, čo nás osobitne teší, keďže nedávny usporiadateľom Svetovej výstavy EXPO bol práve Kazachstan a hlavné mesto Nur-Sultan.

Hausnumerá profesora Dulebu

Duleba pripúšťa, že aj českí vlastenci verili vo veľký slovanský štát, ale tejto falošnej myšlienky sa zbavili po auguste 1968, keď „Rusi využili nacionalizmus medzi slovenskými komunistami a pomohli presadiť federáciu. Československo bolo unitárnym štátom a až po federácii v roku 69 získalo (Slovensko – red. Bojovník) vládu a ministerstvá. Čiže aj okupácia v roku 1968 mala pre slovenský nacionalizmus pozitívny prínos a bolo jedno, či bola odetá v komunistickej šatke, alebo v inom obleku.“

Kto nás oslobodil

O ďalších faktoroch nadštandardného vzťahu Slovákov a Sloveniek k Rusom politológ rusínskeho pôvodu hovorí:

„Druhá svetová vojna a obraz, ktorý sme prijali, že nás oslobodilo Rusko, hoci to vôbec nie je pravda. Červená armáda bola tvorená z 15 sovietskych republík, ale my to na Slovensku považujeme za ruskú armádu. To, že z tých zhruba 20 miliónov zabitých vojakov bolo 8 miliónov Ukrajincov, 6 miliónov Bielorusov, čo je 14 miliónov, a zvyšok boli ďalšie národy vrátane Rusov, to nám uniká. Máme tu mylný pocit, že to bolo Rusko.“

Oficiálne počty obetí druhej svetovej vojny v ZSSR majú svoju históriu. Za Stalinovej vlády boli podhodnotené, hovorilo sa o strate 7 miliónov občanov, za Nikitu Chruščova 20 miliónov, až v Gorbačovovej ére sa špeciálna komisia dopracovala k číslu 26,6 milióna ľudí. Ide o celkový počet, vrátane civilného obyvateľstva. Duleba však operuje s 20 miliónmi „zabitých vojakov“, akoby nepoložili svoje životy v boji, no jednoducho boli zabití.

Pokiaľ ide o príslušníkov ČA, ktorí padli na frontoch, zomreli následkom zranení, chorôb či vyvražďovania v nacistických koncentračných tábo-

roch, tak ich bolo „len“ 11 miliónov. A ich národnostné zloženie? V sovietskej armáde sa takáto štatistika nevedla, ešte tak podľa republík.

Dve tretiny padlých boli Rusi

Zrejme kvôli „internacionalizmu a socialistickému vlastenectvu“ a jednak to bolo v podmienkach ZSSR naozaj zložité. Osobitne medzi Ukrajincami a Rusmi bola hranica dosť nejasná. Priezvisko nerozhodovalo. Mnoho mužov s ukrajnským menom sa pokladalo za Rusov a možno to platilo i naopak. Ešte i dnes etnickí Rusi tvoria 17 percent obyvateľstva Ukrajiny, v Kazachstane to je 24 percent, hoci po rozpade ZSSR masovo odchádzali do Ruskej federácie.

Údaje sa ešte upresňujú, no podľa najnovších zo všetkých padlých predstavujú Rusi cca 66 percent, Ukrajinci 15, Bielorusi 3 percentá, za nimi nasledujú Tatári (190-tisíc). A potom, z čoho budú zaskočení novodobí antisemiti, Židia (145-tisíc). Stále hovoríme o vojakoch, nie o obetiach holokaustu. Tých sa v bývalom Sovietskom zväze odhaduje až na jeden milión! Žiaľ, na týchto zločinoch sa výdatne podieľali na Ukrajine a v Pobaltí domáci kolaboranti, ktorí vytvárali vlastné trestné oddiely podľa vzoru nacistických SS - Schutzstaffel.

V smutnom rebríčku v počtoch padlých sa ďalej zaraďujú etnickí Kazachovia (143-tisíc) a príslušníci ostatných stredoázijských a kaukazských národov. To, že medzi nimi Litovcov, Lotyšov, Estónov a Moldavcov nebolo relatívne až tak veľa, je logické. Tieto republiky sa stali súčasťou ZSSR iba niekoľko mesiacov pred nacistickou inváziou.

Percentuálne najviac v Bielorusku

Je teda zrejme, že Duleba používa v tvrdeniach znižujúcich podiel Rusov na porážke fašizmu hausnumerá. Žeby si roztržitý pán profesor náhodou poplietol čísla

„o zabitých vojakoch“ s celkovým počtom sovietskych občanov, ktorí zahynuli v druhej svetovej vojne? Jeho „zhruba 20 miliónov“ je bližších k dosiaľ potvrdeným vyše 26 miliónom.

milióna, čo predstavuje 12,7 percenta populácie.

Na Ukrajine a v Bielorusku sa bojovalo dlhšie, nacisti si „dožičili“ viac času na krvavé čistky. Ukrajinská SSR stratila okrem 1,65 milióna

a na následky vojnových útrap ich zomrelo 310-tisíc. Spolu teda 2,29 milióna - 25,3 percenta obyvateľstva! Pre porovnanie ďalšie otrasné čísla: Poliakov zahynulo počas vojny vyše troch miliónov, Juhoslovanov 1,7 milióna, pol milióna Rumunov a 355-tisíc obyvateľov Československa.

Nedôveryhodný analytik

Sovietske jednotky začali priamy boj o slovenskú pôdu 20. septembra 1944 a vzápätí oslobodili našu prvú obec – Kalinovo. V karpatko-duklianskej operácii nasadili do 150-tisíc mužov. To sa postupne zvýšilo na cca 800-tisíc v súbežných operáciách - ostravsko-karvinskej a bratislavsko-brnianskej.

Podľa informácií Ministerstva obrany RF je na území Slovenska pochovaných 63 517 červenoarmejcov. Predovšetkým na deviatich memoriálnych cintorinoch: v Michalovciach (17 648 vojakov), vo Zvolene (17 280), Svidníku (vyše 9 000), na bratislavskom Slavíne (6 845), v Štúrove (5 433), Košiciach (3 109), Žiline-Bôriku (1 924), Trebišove (286) a Humennom (180). Registrujú ďalších 38 spoločných a 140 individuálnych hrobov vojakov a partizánov, ktorí padli počas SNP. Na ich pamiatku sme im my, Slováci, postavili (a zväčša vzorne sa o ne v obciach starajú) 238 pomníkov, inštalovalo sa približne tisíc pamätných tabulí a iných symbolov.

Hoci Duleba nie je historik, politológ, najmä keď sa odvoláva na dejiny, by si mal uvedomiť, čo hovorí. Ak sa z nedostatku faktov vyjadril k veciam, o ktorých nemá šajnu, môžeme znepokojene skonštatovať, že k dejinám pristupuje nevedecky. A možno sa pán profesor akurát v predvečer 76. výročia oslobodenia zapojil „nezištne“ do celosvetovej nenávisťnej kampane proti Rusku. V oboch prípadoch ho to ako nezávislého analytika robí nedôveryhodným.

Pražania vitajú svojich osloboditeľov z Červenej armády.

foto: archív redakcie

Rusko stratilo 6,75 milióna vojakov, 4,1 milióna civilov v dôsledku bojov a zločinov proti ľudskosti. Ďalších 3,1 milióna zomrelo pre hlad a choroby spôsobené vojnou. Celkovo by teda malo ísť o 13,95

vojakov aj 5,2 milióna civilistov, čo dokopy predstavovalo 16,3 percenta celej populácie.

V Bielorusku sa z vojny nevrátilo 620-tisíc červenoarmejcov, zavraždených bolo 1,36 milióna nevojakov

Nik nezľahčuje podiel Rumunov

Martin Krno

Alexander Duleba vytáhuje údaje o obetiach vojny v niekdajšom ZSSR ako kúzelník bielych králikov z klobúka. A to platí aj o jeho ďalšom tvrdení: „Rumunská armáda bola absolútne rozhodujúca pri oslobodzovaní Slovenska. Toto všetko sme zabudli a berieme to tak, že nás oslobodilo Rusko a vnímať to tak, že Sovietsky zväz, čo bol úplne iný štát, si zamieňame s Ruskom.“

Po protinacistickom prevrate v Bukurešti vedenom 23. augusta 1944 kráľom Michalom III. rumunská kráľovská armáda prešla na stranu Spojencov. V rámci formácií 1. a 2. ukrajinského frontu oslobodzovala Sedmohradsko a severné Maďarsko. V druhej polovici decembra pri Iplí prekročila hranice ČSR a vynikala najmä v ozbrojených stretoch

v horských oblastiach stredného Slovenska. Sovieti boli predsa skúsenejší v bojoch na rovinách.

Vysoké straty

Rumuni sa podieľali na oslobodení Brezna, Banskej Bystrice, Martina (s príslušníkmi 4. čs. samostatnej brigády) a ďalších miest a obcí. Pokračovali na stredné Považie a odtiaľ na Moravu až do južných Čiech, kde ich zastihol koniec 2. svetovej vojny v Európe.

Napriek tomu význam účasti Rumunov na oslobodzovaní Slovenska netreba ako Alexander Duleba preceňovať. V rámci 2. ukrajinského frontu tvorili dve armády z celkového počtu ôsmich. Na našom území bojovalo okolo 250-tisíc Rumunov. A chovali sa statočne.

Na Slovensku registrujeme 10 435 pochovaných rumunských vojakov, z toho 10 384 leží na Ústrednom vojenskom cintoríne Rumun-

skej kráľovskej armády vo Zvolene. Pre jej 36 príslušníkov našli miesto posledného odpočinku i v cintoríne Starej Turej a pre 15 v Trenčianskej

Nový pomník

Keby sa Duleba sťažoval (čo v tomto prípade neurobil), že sa pred novembrom 1989 o účasti

Rumunskí vojaci počas oslobodzovania Banskej Bystrice.

foto: Múzeum SNP

Teplej. Samozrejme, môžu sa nájsť i ďalšie hroby, rumunská odborná literatúra píše o omnoho vyšších stratách.

rumunských vojsk na oslobodení Československa veľa nepísalo, mal by pravdu. Podaktorí demagogickí ideológovia tvrdili, že sa treba

zmieňovať iba o hrdinstvách sovietskej armády. Navyše, hoci sme boli s Rumunskom v RVHP a vo Varšavskej zmluve, vzájomné vzťahy neboli úplne ideálne. Veď Nicolae Ceaușescu odmietol účasť na tzv. internacionálnej pomoci v auguste 1968...

V mene SZPB, ale aj za rozumných predstaviteľov samosprávy môžeme zdôrazniť, že všade, kde sa rumunskí vojaci podieľali na oslobodení, si ich obeť vysoko vážia. A to sa podčiarkuje pri príležitosti každého výročia.

V Banskej Bystrici, ale aj v iných mestách a obciach príslušníkom rumunskej armády v posledných rokoch inštalovali pamätné tabule. Nedávno nový pomník odhalili z iniciatívy nášho Zväzu v Španej Doline za účasti rumunskej veľvyslankyne. Škoda, že si na to nik z ústrednej štátnej správy nenašiel čas...

Pohrobkovia klérofašiz

Braňo Ondruš

Dve minisérie krátkych hraných filmov Moje Povstanie predstavujú ojedinelý režisérsky počin. Na nevelkej ploche vyrozprávajú veľké príbehy. Netradičné herecké obsadenie, dynamika deja a krátka metráž vynikajúco zapadla do poslania tohto televízneho projektu – osloviť (najmä) mladých divákov novým, moderným a zároveň efektívnym spôsobom s témou, ktorá mu prvoplánovo nie je blízka. Dosť dôvodov, aby sme vyspovedali autora, pôvodcu pútavého diela – známeho slovenského režiséra Juraja ŠTEPKU.

Juraj Štepa

Ako vlastne vznikol nápad prerozprávať povstalecké príbehy v podobe krátkych hraných televíznych filmov?

S nápadom prišiel môj kamarát Martin Marko. Pochádza zo Zvolena a téma hrdinstva a Povstania bola čímsi, na čo nechcel, aby sa zabudlo. Martin prišiel s originálnym nápadom, ako zaujať mladého diváka a rozprávať mu príbehy o individuálnom hrdinstve cez postavy, ktoré by inak odišli do zabudnutia.

Čím Vás osobne táto tematika zaujala a čo bolo Vašou motíváciou pustiť sa do tejto práce?

Ja mám veľmi rád vojnové filmy. Sme generácia, ktorá vyrastala na veľkých filmových epopéjách. Vlčie diery, Kapitán

Dabač, Organ alebo Pieseň o sivom holubovi. Ako režisér mám rád dobovú štylizáciu, ktorá je pre mňa omnoho viac výtvarná, ako súčasnosť. Všetky tie rekvizity, kostýmy a hlavne vypráva sa stáva veľkou filmovou kulisou, do ktorej zasadzujem svojich hrdinov, ktorí potom vyrozprávajú svoj nezabudnuteľný príbeh.

Na základe čoho ste vybrali predstaviteľov hlavných postáv, keďže ste oslovili veľa nehercov?

Mali sme predstavu, že by to mali byť ľudia, ktorých dnešná mladá generácia svojím spôsobom uznáva, sleduje na sociálnych sieťach a načúva ich názorom. Niečo v tom svojom obore dokázali, ale zároveň sú aj príjemní pre kameru a budú vedieť

odohrať neľahký herecký part medzi veľkými hercami.

Aké boli reakcie týchto známych ľudí, keď ste oslovili s ponukou účinkovať v takomto projekte?

Mal som pocit, že pre každého to bola akási česť. Myslím si, že v tom videli to isté čo my, tvorcovia, že tento projekt ma túžbu trvácnosti a že prežije všetky módné trendy a stane sa možno súčasťou našej kinematografie, ktorá nadviaže práve na tie veľké filmy o povstaní.

Predsa len, išlo o známe osobnosti, zvyknuté za svoje vystúpenia inkasovať veľké honoráre. Nebolo ich účinkovanie nad vaše rozpočtové možnosti.

Ale veď vravím, že to brali ako česť. Všetci účinkovali bez nároku na honorár.

Všetci účinkovali v tých krátkych filmoch zadarmo?

Áno, a som rád, že sa na to pýtate priamo a že to takto môžem povedať. Verím, že o to viac je výpoveď, ktorú svojimi hereckými výkonmi podali dôveryhodnejšia a pre divákov pútavejšia.

Postupne ste pripravili dve série – bola druhá reakciou na úspech prvej?

Určite. Myslím, že to kreatívne nastavenie prvej série ukázalo, ako sa da atraktívne rozprávať téma, ktorá pre veľa mladých ľudí už nemusela byť zaujímavá. Ale ukázalo sa že spojenie športovcov, influencerov, spevákov a hercov s hrdinami Povstania funguje. Tá rôznorodosť osobností dala projektu širší význam, ktorý sa dá ďalej rozvíjať a pokračovať v ňom. Príbehov zo Slovenského národného povstania je

Populárna speváčka Ema Drobná hrala v Mlčani... speváčku.

veľmi veľa a mali by byť sfilmované aj ďalej. Pevne verím, že projekt Moje Povstanie bude pokračovať a zhostí sa ho ešte veľa mladých režisérov, ktorý budú vedieť oslovovať ďalšie generácie študentov, ale aj pamätníkov.

Aké problémy ste museli prekonávať pri tvorbe týchto jedinečných TV sérií? Nebol problém na ne získať napr. peniaze a podporu RTVS?

Na Slovensku je film vášeň. Musíte to robiť úplne na plno a dať do toho všetko. Producent to mal veľmi ťažké, lebo chcel natočiť film, ktorý bude mať nie len literárnu, ale aj obrazovú kvalitu. RTVS bola od začiatku jasná voľba a vďaka Marekovi Ťapákovi a dramaturgovi Romanovi Bratovi sa nám spoločne podaril film, ktorý hádam divákov zaujal a má stále čo povedať.

Keďže filmy vychádzali z reálnych, dostali ste nejakú spätnú väzbu aj od ľudí, ktorých príbehy boli takto sfilmované, alebo od ich blízkych, či povstaleckých spolubojovníkov?

Výberali sme príbehy, ktoré ešte neboli sfilmované. So scenáristom Petrom Rajčákom sme si povedali, že chceme vzdať poctu ľuďom, ktorí by to nikdy nečakali. Ľuďom, ktorí nekalkulovali so svojimi činmi. Ľuďom, pre ktorých ľudskosť bola prirodzená vlastnosť. Každý príbeh je pre mňa silná výpoveď o dobe, ktorú sme tu žili a hlavne museli prežiť.

Vlani ste predstavili ďalší film, inšpirovaný príbehom žijúceho Vlada Strmeňa. Ako ste naň prišli a ako sa Vám spolupracovali pri príprave a prípadne samotnom nakrúcaní so samotným Vladom?

Príbeh Vlada Strmeňa bol najprv súčasťou projektu Moje Povstanie, ale potom sme si povedali, že to je jediný príbeh, ktorý

chceme sfilmovať a jeho hrdina stále žije. A hlavne sme zistili, že ten jeho príbeh sa nedá vyrozprávať za desať minút a tak sme si ho odložili a povedali, že sa k nemu vrátíme. Keď sme písali scenár, tak sme vedeli, že v tom filme si musí zahrať aj Vlado. Že celý ten jeho príbeh je tak smutno skutočný, že to nemôže byť až pravda. A tak sme na konci filmu, keď to nikto nečaká nechali Vlada dorozprávať svoj vlastný príbeh, kedy divák už nemôže pochybovať, že všetko, čo sme videli sa naozaj stalo.

A inak s Vladom sa spolupracuje výborne. Má energiu 17-ročného partizána a ani na chvíľu sa na nič nesťažuje. Je vo svojom prejave veľmi autentický, tak ako vo všetkom čo v živote robí.

Vlado Strmeň je veľmi skromný človek. Ako prijal Váš nápad, nakrútiť polhodinový film doslova o ňom?

Jeho skromnosť nás všetkých prekvapila – v dobrom, samozrejme – a jeho ľudská otvorenosť veľmi potešila. Keďže mal byť jediným žijúcim hrdinom Povstania v našom projekte, chceli sme mu film najskôr predstaviť, takže sme mu poskytli scenár vopred. A zostali sme v šoku, keď nám oznámil, že síce sa mu spracovanie páči, ale z filmu nič nebude. Napriek tomu aspoň súhlasil so stretnutím a my sme za ním išli s cieľom, urobiť všetko pre to, aby sme ho presvedčili. A keď si nás vypočul a my sme s malou dušičkou čakali na jeho reakciu, on nás opäť pochválil, ale film opäť odmietol s odôvodnením, že už je starý a nevládny na to, aby liezol po horách, po kopcoch, predieral sa lesom. So smiechom nám padol kameň zo srdca – on si totiž myslel, že vo filme má hrať seba on sám. Takže, keď sme mu vysvetlili, že jeho povstalecký príbeh stvárni profesionálny herec, už nemal žiadne námietky.

Juraj Štepa dáva režisérske pokyny hercovi Ondrejovi Kovalovi pri nakrúcaní Môjho Povstania.

mu sú stále medzi nami

Protifašistický odboj i samotné Povstanie sa síce stali základom našej modernej štátnosti, ale je medzi nami stále dosť ľudí s opačným spoločenským postojom. Máte skúsenosti s ich reakciami na Moje Povstanie, alebo najnovšie na Mlčanie?

Ludia sa na históriu radi pozerajú rôznymi optikami. Veľa ľudí ju bagatelizuje a veľa idealizuje. V našej spoločnosti je téma SNP a Slovenského štátu pre mňa z nepochopiteľných príčin stále veľmi opatrne rozoberaná. To dedičstvo klérofašizmu stále pretrváva a to je na tom tak strašne nebezpečné. Pohrobkovia ideológie sú stále prítomní medzi nami. Sociálne siete im dali priestor, kde beztrestne, anonymne, ale o to viac vulgárne a agresívne stále útočia. Čakajú len na jedno. Že sa chytíte a rozprúdate s nimi debatu. A to by sme nemali robiť. Oni čakajú na to, že sa chytíte a začnete konfrontovať ich nezmyselné argumenty plné nenávisti. Jediná cesta je ich ignorovať a tým im zobrať možnosť prezentácie.

Napriek tomu, či možno dokonca práve preto si Mlčanie už zaknihovalo aj medzinárodné úspechy. Ktoré a ako ste sa vôbec dostali napr. do súťaže v USA?

Film sme dokončili koncom minulého roka a do televíznej premiéry sme mali osem mesiacov čas a tak sme ho poprihľasovali na filmové festivaly po svete. A to bolo pre nás najkrajšie ocenenie, že diváci aj vonku nám rozumejú, že ten príbeh má čo povedať aj inde vo svete. Že ten príbeh je vlastne univerzálny

príbeh človeka, ktorý sa nikdy nechcel stať hrdinom.

V Mlčaní účinkujú mladí profesionálni herci, ale aj speváčka a televízna moderátorka, ktorých všetkých možno označiť za populárnych a uznávaných umelcov. Nebol problém ich získať pre tento projekt?

Nie. Dokonca náš kamarát a veľký fanúšik Matej Sajfa Cifra si chcel zahrať aj vo filme Mlčanie. Tak tam dostal malú úlohu kňaza, ktorý sa objaví v sanatóriu. Pre niekoho malá úloha, ale pre nás veľká česť, že Sajfa okolo filmu urobil užasnú osvetu cez svoje sociálne siete. A v malej roli vo filme účinkuje aj jeho manželka, známa moderátorka Veronika. Napokon aj vďaka Sajfovi a jeho manželke sa o projekte veľa rozprávalo a písalo.

A čo na svoju účasť hovorili po nakrúcaní, prípadne, keď hotové dielo videli?

Myslím si, že všetci boli príjemne prekvapení a vložili do toho naozaj všetko. Filmovačka, to je taký zvláštny druh vzťahu. Žijete s tými ľuďmi niekoľko mesiacov. Najprv na skúškach, potom na pláci a nakoniec v strižni. A jedného dňa je premiéra a celé sa to skončí. Je tomu koniec a vy musíte ísť ďalej a začať pracovať na inom projekte a inej téme, ktorá bude mať opäť zmysel.

Zvýši, podľa Vás, herecké obsadenie, ktoré ste zvolili pre Moje Povstanie i Mlčanie atraktivitu filmov i témy v očiach verejnosti, prípadne osobitne mladých?

Luboš Kostelný hral v Mlčaní argantného gardistu, jeho obeť na tancovačke herečka a speváčka Dominika Morávková-Zeleniková.

Obsadenie je dôležité, ale nerobí z neho hneď kvalitný film. Poznám kopy filmov, ktoré mali hviezdne obsadenie, ale chýbal im príbeh. Filmy dokážu veľmi rýchlo starnúť. A to mňa napríklad desí, aby niekto o dvadsať rokov nepovedal, že už sa na to nedá pozerieť, alebo že to je zastarané a nemoderné. Rád preto neexperimentujem a pri tvorbe filmov používam osvedčenú filmovú reč, ktorá sa rokmi osvedčila a stále diváka nenudí. V mojich filmoch sa vyhýbam atraktívnym a novátorským technológiám a „záberovaniu“. Je to o poctivej „filmárčine“ a postupo-

Lenže v tomto prípade ste naozaj robili projekt s poslaním dostať konkrétnu myšlienku, konkrétne posolstvo konkrétnemu divákovi, teda mladým

ľuďom, nie?

Áno, ako som už povedal, do hlavných úloh sme vyberali takých ľudí, ktorí mali potenciál zaujať a teda osloviť práve najmladšiu generáciu. Teda tých, ktorí ešte chodia do škôl, staršie ročníky na základných a najmä študentov na stredných školách. A podľa reakcií som presvedčený, že náš zámer sa nám naplniť podarilo.

Máte pozitívne reakcie od samotných študentov?

V prvom rade máme pozitívne reakcie od učiteľov. Oslovili nás viacerí, lebo chcú krátke filmy zo série Moje Povstanie používať ako výchovno-didaktickú pomôcku. Nepochybne svojich žiakov a študentov poznajú, takže dobre vedú, ako ich účinne osloviť, ako s nimi komunikovať, aby to malo význam a efekt. A už som spomenul užasnú Sajfovú aktivitu na sociálnych sieťach. Keď nakrúcal Moje Povstanie celý čas zverejšňoval fotky s odkazmi nie ako Sajfa, ale ako hlásateľ Slobodného vysielateľa Ivan (podľa reálneho príbehu Ivana Terena, 22-ročného hlásateľa, redaktora a režisér povstaleckého vysielania, ktorý zároveň redigoval partizánske noviny Mor ho!, pozn. red.), ktorého stvárnil. Použil čiernobiele fotografie, jednoducho robil to tak, ako by to vyzeralo, keby v roku 1944 existoval Instagram či Facebook. Malo to okamžite obrovský ohlas, samozrejme, najmä zo strany mladých ľudí.

My sme aj v redakcii zaznamenali veľa pozitívnych reakcií, som presvedčený, že prevážujú nad negatívnymi. Už na

slávnostnej premiére Mlčania hovoril generálny riaditeľ Múzea SNP Stano Mičev o novom projekte, venovanom generálovi Golianovi. Pracujete už na ňom? Čo všetko musíte prekonať?

V zime počas toho pandemickeho obdobia sme sa potrebovali rozptýliť a tak sme sa ponorili do vývoja filmu o generálovi Golianovi. Stano Mičev prišiel s návrhom nakrútiť film o udalostiach po vyhlásení Povstania a pozrieť sa na ne práve cez postavu Goliana. Priznám sa, že je to pre mňa také režisérске zavŕšenie trilógie k téme SNP. V týchto dňoch teda píšeme scenár. Hrabeme sa v archívoch a hľadáme fakty a príbehy, ktoré budú pre divákov, ale aj historikov prekvapením. Producenti sa začínajú zaoberať otázkou financovania a hľadania koproducentov, ktorí by sa s nami vydali na toto filmové dobrodružstvo na konci ktorého bude, ako všetci dúfame strhujúci príbeh o Golianovi. Určite to nebude jednoduché a financie bude treba zohnať z viacerých zdrojov, ale všetci veríme, že napokon predstavíme ďalšiu hodnotnú a pútavú trvalú výpoveď o Slovenskom národnom povstaní.

Ale skôr, než uzrie svetlo sveta film o generálovi Golianovi, kedy uvidíme Mlčanie aj vo vysielaní RTVS, ktorá film koprodukovala?

RTVS by mala film odvysielť 29. augusta tohto roka, čiže v deň 77. výročia Slovenského národného povstania v hlavnom vysielacom čase na Jednotke. Dúfam, že divákov nesklame.

Foto: archív J. Štepku

Jednou z populárnych tvári v Mojom Povstaní bola aj speváčka Katka Knechtová (v strede).

Osloboditeľská misia

Martin Krno

Foto: archív redakcie Národní osvobození

Na Slovensku sa pri príležitosti každého výročia blížiaceho sa konca druhej svetovej vojny hovorí o Bratislavsko-brnianskej operácii. Vyznieva to však tak, akoby sa skončila 4. apríla 1945 oslobodením nášho hlavného mesta. Pritom logicky pokračovala bez prestávky smerom na severozápad.

Mohutnú ofenzívu rozbegli na území juhozápadného Slovenska a južnej Moravy sovietske a rumunské jednotky na pravom krídle 2. ukrajinského frontu, ktorý viedol maršal Rodion Jakovlevič Malinovskij. Do bojov sa spočiatku zapojilo 28 sovietskych a 14 rumunských divízií, proti ktorým stálo 11 nemeckých divízií s podporou maďarských fašistických jednotiek.

Nebývalé tempo Červenej armády

Ako už naznačuje samotný názov, masové nasadenie osloboditeľských armád prebehlo v dvoch fázach. Prvú – bratislavskú odštartoval 25. marca 1945 násilný prechod Hronu príslušníkmi sovietskej 7. gardovej a 53. armády. Podunajskou nížinou denne postupovali priemerným tempom 15 až 20 kilometrov, teda najrýchlejším na území Slovenska od októbra 1944. O deväť dní už stáli pred bránami Bratislavy.

Prvá etapa sa zavŕšila 11. apríla, keď červenoarmejci s Rumunmi oslobodili celé Záhorie a zaujali výhodné postavenia na predmostiach rieky Moravy. V tuhých bojoch o Holíč v ten deň zahynulo 36 Sovietov, v Skalici ich bolo 32 vrátane veliteľa podplukovníka Viktora Saviča Pljušťa, ktorý sa usiloval pred nemeckou paľbou zachrániť deti. Padlo tam aj 23 rumunských vojakov a 19 civilistov – miestnych obyvateľov a evakuantov z Bratislavy.

Druhá etapa sa začala hneď na druhý deň a trvala do 5. mája, keď vyvrcholila oslobodením Brna a útokom smerom na Olomouc. Tam sa príslušníci Malinovského frontu stretli s vojskami 4. ukrajinského frontu, vtedy už pod velením armádneho generála Andreja Ivanoviča Jerjomenka.

Boje sa presunuli na Moravu

Sovietske jednotky podnikli 12. apríla útok na Hodonín a pokračovali na Velké Bílovice, kde sa odohrali krvavé boje. Nemcom sa 15. až 22. apríla podarilo dočasne zachytiť na línii Těšany – Blučina – Ořechov – Ivančice, kde ich posilnili jednotky stiahnuté od Viedne, ktorú 13. apríla definitívne obsadila Červená armáda.

Jej 48. gardový jazdecký pluk vyrazil 21. apríla k Ivančiciam, aby prešiel nemeckým vojskám ústupovú cestu na Jihlavu. V ten

istý deň sovietske jednotky boli od Brna vzdialené len 7 až 10 kilometrov.

Moravskú metropolu bránili okrem vojsk Wehrmachtu a Waffen SS aj jednotky Volksturm (tzv. ľudová domobrana), zostavené najmä z príslušníkov tamojšej početnej nemeckej menšiny.

Ešte začiatkom roka 1945 sa priblížili sovietske vojská k Morave z troch strán. Červená armáda odštartovala 12. januára mohutnú Visliansko-oderskú ofenzívu, pri ktorej postupovala rýchlym tempom na Berlín. O šesť dní na to uskutočnili Nemci protiútok na sovietske vojská, ktoré predtým obkľúčili Budapešť. Neúspešne. Už 4. apríla vojská 2. ukrajinského frontu oslobodili Bratislavu.

Sovietske a československé jednotky, ktoré sa predierali Slovenskom, plánovali, že 2. ukrajinský front vzápätí zaútočí na metropolu Moravy a odtiaľ bude pokračovať na Vyškov a Prostějov. Zo severnej strany zase 4. ukrajinský front oslobodil Ostravu a útočil smerom k Olomoucu, kde mal spolu s Malinovského frontom v kľúčovom zovretí obkľúčiť Nemcov.

Z metropoly nedobytné mesto?

Nacistickí okupanti chceli pôvodne urobiť z Brna nedobytné mesto. Veliteľ posádky generál Gerhard van der Poel plánoval premeniť každý dom na pevnosť a české obyvateľstvo vyhnať ešte pred príchodom Červenej armády pomocou delostrelectva. Vtedy tamojší policajný riaditeľ Karl Schwabe naliehavo požiadala nemeckého štátneho ministra pre Čechy a Moravu SS Obergruppenführera Karla Hermannu Franka, aby sa „na obranu Brna pozeralo vzhľadom na politické pomery v protektoráte“.

Na konci vojny žilo v Brne približne 60-tisíc Nemcov oproti 200-tisíc Čechom. Medzi nemeckým obyvateľstvom začali pochopiteľne narastať vážne obavy a čoraz častejšie sa ozývali hlasy volajúce po urýchlenej evakuácii. V nedeľu 8. apríla 1945 sa uskutočnil prvý nálet sovietskych lietadiel, ďalší nasledoval o štyri dni a potom sa letecké útoky stali každodennou realitou. Verejný život v meste sa zastavil.

Paniku prišiel 11. apríla osobne upokojiť K. H. Frank, ktorý

sľúbil, že pre tamojších Nemcov zabezpečia riadny odsun. K tomu v noci zo 14. na 15. apríla vydal rozkaz, ktorý sa však týkal len nacistických prominentov s rodinami a príslušníkov represívneho aparátu. Kto z brnianskych Nemcov mohol, ušiel, no približne 25-tisíc ich v meste zostalo až do oslobodenia. Mohli sa iba domýšľať, ako sa bude ich situácia riešiť po príchode sovietskych vojsk.

Krvavé represálie do poslednej chvíle

Začiatkom apríla 1945 nacisti ustanovili v Brne stanný súd, ktorý mal zamedziť nepokojom civilného obyvateľstva a rabovaniu po náletoch. Z Kounickej železničnej stanice vyslali 6. apríla transport vyše 200 zatknutých bojovníkov proti fašizmu do koncentračného tábora Mauthausen v Hornom Rakúsku. Vzápätí po príchode ich všetkých zavraždili v plynových komorách.

Ešte 21. apríla, niekoľko dní pred oslobodením, nacisti popravovali. Na Medlanskej strelnici pätnásť ľudí len za to, že si po jednom z náletov na železničnej stanici odnášali cukor z rozbitého vlaku. Nemeckí vojaci, ktorí tam držali stráž, im v tom nebránili, no na udanie jedného vysoko postaveného člena miestnej NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) sa v tom zaangažovala polícia a Volksturm, ktoré zadržali viacero osôb, neskôr odsúdených na trest smrti.

V noci z 22. na 23. apríla 1945 sa začal letecký útok červenoarmejcov na Brno. Po ňom prešli posilnení o 6. gardovú tankovú

armádu, ktorá dorazila od Viedne, do rozhodného úderu. Už 24. apríla obsadili obce južne od veľkomesta a nasledujúci deň prenikli do jeho predmestí. Na úsvite 26. apríla sa Sovieti chystali na záverečný úder. Priamy útok sa začal po delostreleckej príprave o ôsmej hodine ráno.

koslovenská zástava. Do večera 26. apríla sa podarilo od okupantov vyčistiť celé Brno. Správa o oslobodení juhomoravskej metropole zaznela ešte v ten deň vo večernom vysielaní rozhlasu. Na počesť víťazov o 21. hodine vystrelili v Moskve dvadsať sálv z 224 diel.

Sovietski guľometčiaci vedú podpornú paľbu pri prekračovaní rieky Moravy.

Zaviala československá zástava

Pod sústredeným náporom tankov a pechoty nemohla nemecká obrana dlho odolávať. O 10.30 zaviala na budove Zemského úradu na Žerotínovom námestí čes-

koslovenská zástava. Českí obyvatelia Brna si teda mohli slobodne vydýchnuť, ale ofenzíva sovietskych vojsk pokračovala bez prestávky. Severné predmestie a susedné dediny totiž naďalej kontrolovali Nemci.

Pamätník Červenoarmejec na Moravskom námestí v Brne.

mala aj druhú etapu

Na útokoch v ďalších smeroch sa zúčastnili aj príslušníci 1. a 4. rumunskej armády. Operovali najmä v oblasti okolo Veselého nad Moravou a Kyjova. Koncom apríla prenasledovali ustupujúcich Nemcov v smeroch na Koryčany – Zdounky a Polešovice – Otrokovice. Do 30. apríla

výjala, pokračovali útoky v smeroch na Znojmo, Tišnov, Vyškov, Prostějov, Kroměříž, Kojetín a Zlín. V hornatých oblastiach Beskyd, Hostýnskych a Vizovických vrchov, Bielych Karpát, Chřiboch, Javorníkov a na Českomoravskej vrchovine im pomáhali partizánske

Okupanti sa vydali na útek

Priebežne na severnej Morave v rámci Ostravsko-opavskej operácie útočili vojská 4. ukrajinského frontu doplnené o oddiely 1. československého armádneho zboru. Na strednú časť frontu prenikli jeho ďalšie jednotky zo Slovenska od Žiliny, oslobodenej 30. apríla, smerom na Vsetín. Na ne nadviazali útoky v oblasti Hanej a Vyškovskej brány, ale ich ďalšiemu plynulému postupu zabránila Dražanská vrchovina.

Na jej úbočiach sa nepriateľ výdatne opevnil. V tomto priestore zriadili Nemci počas vojny rozsiahlu strelnicu, pričom násilne odtiaľ vystaňovali obyvateľov 33 obcí. Táto oblasť mala slúžiť ako pevnosť, cez ktorú bol postup sovietskych a rumunských vojsk prakticky až do 8. mája zastavený.

Začiatkom mája najvyššie sovietske velenie vydalo nový rozkaz, ktorý vytýčil za prioritný postup na Plzeň, České Budějovice a Prahu v rámci konečnej - Pražskej operácie. Útok vojsk pred Prostějovom bol takmer prerušený a 7. mája v ranných hodinách odštartovali útok v pásme od Brna k južnej hranici republiky smerom na západ. Realizoval sa energickým prielomom vševojskovej armády 2. ukrajinského frontu južne od Brna.

Tvrde boje trvali celý deň. Ôsmeho mája červenoarmejci zaútočili na nepriateľa v smere na Moravský Krumlov, Třebíč, Jihlava, Znojmo a Dačice. V noci na 9. mája nadobudla

platnosť bezpodmienečná kapitulácia hitlerovskej tisícročnej ríše, podľa ktorej sa mali nemecké vojská vzdať jednotkám spojencov, s ktorými boli v bezprostrednom kontakte. V tej chvíli sa rozpútal hro-

madný útek nemeckých jednotiek na západ s cieľom padnúť radšej do amerického zajatia. Tak prakticky došlo k prenasledovaniu okupantských vojsk a k oslobodzovaniu zvyšného územia Moravy a Čiech.

dosiahla 1. rumunská kráľovská armáda priestor južne od Starého Města, severne od Stupavy (moravskej) a južne pri Bučovicach.

Súčinnosť sovietskych a rumunských vojsk sa ďalej roz-

oddiali, ktoré prechádzali do otvoreného boja s nacistickými okupantmi. Podieľali sa tiež na prekazení nemeckého plánu ARLZ, keď zabránili zničeniu viacerých priemyslových podnikov a uhoľných baní.

Jednotky 2. ukrajinského frontu využívali aj americké tanky Sherman. Brnianska štvrť Trnitá v apríli 1945.

Hlavná železničná stanica v Brne po prechode frontu, apríl 1945, v pozadí Katedrála s. Petra a Pavla. foto: archív redakcie

V článku sú využité fakty z časopisu partnerskej organizácie SZPB v Českej republike - Národní osvobození.

Posledná tanková bitka

V noci z 30. apríla na 1. mája 1945 sa nemecké jednotky dostali do veľmi nepriaznivej situácie. Prerušila sa ústupová cesta, ktorá spájala Kroměříž s Prostějovom. Červenej armáde nič nebránilo v tom, aby pokračovala v útoku na Klenovice, Klotovice a Biskupice.

Pre nacistov predstavoval tento vývoj vážnu hrozbu, ktorej museli rýchlo čeliť s nasadením všetkých dostupných prostriedkov. Podľa očakávania sa rozpúťali nemilosrdné boje. O ich rozsahu okrem iného svedčí 35 zničených tankov v okolí Brna. Klenovice boli oslobodené 1. mája, o dva dni na to Ivaň a Pivín, 4. mája Čelčice, Tovačov a Skalka 8. mája.

Životne dôležitá kóta 276

Neďaleký vrchol kopca pomenovaného rovnako ako táto obec sa stal pre nacistov kľúčový. Išlo o oporný bod, ktorý im mohol za-

bezpečiť šancu na ústupe. Nemci vyčlenili veľké sily, aby pre nich životne dôležitú kótu číslo 276 udržali. Boj o ňu vyvrcholil práve 8. mája v nočných hodinách, keď nepriateľské jednotky pod ťažkou sovietskou paľbou kapitulovali.

V bojoch o vrchol Skalky zahynulo vyše 300 sovietskych, 150 rumunských a 500 nemeckých vojakov plus desať českých civilistov. Bolo zničených 40 sovietskych a 30 nemeckých tankov a samohybných diel. V Klenoviciach na Hanej sa odohrala posledná tanková bitka druhej svetovej vojny.

Podľa dobových záznamov z kroník a spomienok pamätníkov sa okolo tejto obce sústredilo množstvo delostreleckých jednotiek. Prvého mája ju obsadili sovietski tankisti. Na druhý deň však nemecké letectvo dedinu opakovane bombardovalo, pričom zničilo mnoho domov, boli mŕtvi aj ranení.

Tvrde boje pri Klenoviciach a Klotoviciach

Po tankistoch prišla sovietska pechota. V tesnom susedstve Klenovíc sa rozohoreli tvrde boje trvajúce niekoľko dní. V tom čase vládlo daždivé počasie, Nemci sa fanaticky bránili. Až o niekoľko dní sa front pohol. Obec však bola z veľkej časti zničená. V okolí zostalo množstvo vyradenej vojenskej techniky.

Štvrtok 3. mája nemecký rozhlas oznámil, že prebiehajú prudké boje o vodnú pevnosť Tovačov. Okolie dedín Ivaň a Klotovice neďaleko Prostějova sa na týždeň stalo významným frontovým bojiskom. Nacisti sa tu snažili udržať stoj čo stoj a súčasne kryť kľúčové ústupové trasy pre svoje vojská. Front tu zamrzol prakticky až do úplného konca 2. svetovej vojny v Európe.

V bojoch o Ivaň padlo 24 červenoarmejcov a päť Rumunov, zničených bolo šesť sovietskych tankov. Celkové škody na obytných a hospodárskych budovách dosahovali značnú výšku. Okná v celej obci boli rozbité, elektrické a telefónne drôty pretrhnuté. K ucteniu pamiatky padlých osloboditeľov, ktorých pochovali v spoločnom hrobe, postavili ešte v roku 1945 mohyly.

Aj susedné Klotovice zažili ťažké chvíle. V piatok 4. mája Nemci dedinu intenzívne ostreľo-

vali zo svojich palebných postavení v okolí a bombardovali ju aj z niekoľkých lietadiel. Celú obec zahalil hustý prach a dym. Delostrelecké súboje trvali do noci. Nasledujúci deň nariadil sovietsky veliteľ tamojším obyvateľom, aby odišli smerom k Ivani.

Ani 6. mája nenastal pokoj zbrani, Nemci opäť ostreľovali Klotovice. Aj na ďalší deň tam prebiehali ťažké, najmä tankové súboje. Okupanti kladli tuhý odpor. Až v noci na 8. mája opustili svoje postavenia a ustupovali na severozápad. Po bojoch tam ležalo množstvo zabitého dobytku i krvavé zdrapy ľudských tiel. Z viacerých domov zostali iba ohorené múry a komíny.

Z celkovej počtu 81 budov bolo 12 celkom zničených, 30 ťažko a 33 ľahko poškodených. Klotovice patrili medzi vojnu najpostihnutejšie moravské obce.

Národní osvobození, máj 2019

Nový pomník osloboditeľom z Rumunska

Maroš Čupka

Nezabúdajme na Rumunov! Aj takýto odkaz zaznel 3. apríla, v deň 76. výročia oslobodenia Španej Doliny, pri odhaľovaní nového pomníka. Bude pripomínať obeť pätnástich rumunských vojakov, ktorí zahynuli v okolí tejto rázovitej banickej obce na sklonku druhej svetovej vojny.

Ako nás informovala starostka Martina Wilhelmerová, jeho vznik iniciovala Základná organizácia SZPB v Španej Doline, a túto myšlienku uvítali aj miestni obyvatelia. S realizáciou pomníka pomohol ich rodák, tajomník Ústrednej rady zväzu Viliam Longauer, finančne ho podporilo Ministerstvo vnútra SR.

Samotnú podobu dotvorenia pietneho miesta navrhol miestny

aktivista Andrej Sitár. Prispôsobil nový pomník tomu, aby nerušene

keho povstania z roku 1526. Výber miesta nebol náhodný.

boditeľov z Rumunska pôvodne pochovali. Neskôr, po vybudovaní

ich telá exhumovali a previezli do Zvolena,“ doplnila starostka Wilhelmerová.

Pomník odhalili v prítomnosti rumunskej veľvyslankyne na Slovensku Steluța Arhireovej, predsedu SZPB Pavla Sečkára, predsedu OblV Zväzu v Banskej Bystrici Jána Paceka, tajomníka jeho výboru Štefana Dubovického, predsedu ZO SZPB Špania Dolina Štefana Paška a ďalších. Atmosféru dotvorili v dobových uniformách členovia miestneho združenia Banické bratstvo Herregrund a KHV Golanovci z Banskej Bystrice.

Hostia v stručných prejavoch vyzdvihli, ako je dôležité pripomínať si obeť vojny, ako aj vďačnosť za slobodu, ktorú nám rumunskí vojaci so sebou priniesli. Na záver sa veľvyslankyňa Steluța Arhireová poďakovala všetkým, ktorí sa podieľali na realizácii pamätníka.

Veľvyslankyňa Rumunska v SR Steluța Arhireová vedľa predsedu SZPB Pavla Sečkára (tretí zprava).

foto: autor

zapadol do pietneho areálu s už existujúcim pamätníkom banic-

„Pamätník je situovaný neďaleko kaplnky svätej Anny, kde oslo-

ústredného cintorína padlých vojakov Kráľovskej rumunskej armády

Výročie na juhu Slovenska

Alexander Mezei, tajomník OblV SZPB Nové Zámky

Oslavy 76. výročia oslobodenia juhozápadného Slovenska sa uskutočnili od 26. do 30. marca. Predseda nášho oblastného výboru Jozef Marunič sa s primátormi a starostami obcí dohodol na komorných podujatiach z dôvodu epidemiologických opatrení.

V Štúrove (vľavo hore) položili vence najmladší členovia ZO SZPB, gymnazisti Vanesa Jankušová a Tomáš Kaplan.

foto: autor

Náš predseda zároveň viedol delegáciu výboru v Štúrove, kde sme pietne vence položili pri pamätnej tabuli na pešej zóne a pri pamätníku zostrelých letcov na dunajskej hrádzi. Hold všetkým, ktorí prišli o život pri oslobodzovaní mesta vzdali aj primátor Eugen Szabó a zástupcovia politických strán.

Komjatice si deň oslobodenia obce pripomenuli 29. marca. Na Kvetnú nedeľu v roku 1945 bola obec terčom bombardovania, pri ktorom zahynulo jej 150 obyvateľov. Pamiatku osloboditeľov, vojakov II. ukrajinského frontu si so starostom Petrom Hlavatým pripomenuli aj predsedníčka ZO SZPB Mária Derďáková a riaditeľka miestnej základnej školy Marta Gocníkova.

V ten istý deň sa slávnostné podujatie uskutočnilo aj v Raslaviciach. Veniec vďaka sovietskym osloboditeľom k pamätníku pred obecným úradom položili starosta Miroslav Juhász, predsedníčka ZO SZPB Mária Ferusová a členka Mária Pavličková.

ZO SZPB v Komárne zorganizovala spomienku v spolupráci s okresným úradom. Na podujatí preto nechýbal jeho prednosta Pál Bánai Tóth s Ingrid Szabóovou, predseda ZO Pavol Tausk, či zástupcovia OV KSS.

Stanovisko OblV SZPB Ružomberok

Cena Andreja Hlinku je samotná o sebe kontroverzná vzhľadom na jeho osobnosť a nejasné kontúry jeho politiky. Ocenenie F. Vnuka touto cenou svojím spôsobom zodpovedá tomuto faktu. OblV SZPB Ružomberok vyslovuje znepokojenie nad udelením ocenenia predovšetkým preto, že podstatou Vnukovho pseudohistorického pôsobenia je v konečnom dôsledku ideologický zámer rehabilitácie ľudáckeho režimu, popierania základných hodnôt slovenských dejín, holokaustu, odsudzovanie SNP, prípadne ich účelové skresľovanie a zneužívanie v prospech obhajoby ľudáckej štátnosti v rokoch 1939-1945. Jeho mnohé vyjadrenia o tomto období sú zväčša eticky aj historicky neakceptovateľné, klamlivé a ich ocenenie je výsmechom antifašizmu a národnému boju za slobodu.

Róbert Fajta,
predseda OblV
SZPB Ružomberok

Spomienka na osloboditeľov

Michal Bartek, OblV SZPB Nové Mesto nad Váhom

Starosta Róbert Palko a predseda OblV SZPB Nové Mesto nad Váhom Kamil Krišťufík si 11. apríla tichým položením vencov uctili pamiatku osloboditeľov obce Moravské Lieskové. Jednotky Červenej armády a rumunských oddielov priniesli tejto obci slobodu 10. apríla 1945. Pre pandémiu a s ňou súvisiace opatrenia sa, ako i minulý rok, oslavy niesli v skromnom duchu.

Po odohratí štátnej hymny Slovenskej republiky a Ruskej federácie, na oslavu osloboditeľov, boli položené kytice a vence pred obecným úradom a pri pamätníku poručíka Červenej armády Nikolaja Nikolajeviča Smirnova na budove miestnej ZŠ. Práve poručík Smirnov ako

prvý padol v boji proti nemeckým fašistom pri oslobodzovaní Moravského Lieskového. Na mieste jeho posledného výdychu je dodnes skromný pamätník. Vďaka nadšencom sa ho darí udržiavať v dôstojnom stave. Symbolický veniec bol položený aj na tomto mieste.

„Národu, ktorý si nebude pripomínať svojich hrdinov, sa môže veľmi rýchlo stať, že ich nebude mať, keď ich bude najviac potrebovať“, povedal Kamil Krišťufík pri tomto pamätníku. Každá vojna je krutá, a to bez výnimky. O život v nej prichádzajú nevinní bez ohľadu na vek, pohlavie, politické či náboženské presvedčenie. Každý vyhasnutý život bolí.

V predvečer oslobodenia obce miestny rozhlas prezentoval reláciu, ktorej autorom bol poslanec obecného zastupiteľstva Ján Hargaš, a ktorá priblížila oby-

vateľom útrapy ich predkov počas vojny, oslobodzovania a detailne opísala priebeh týchto

udalostí. Poďakujeme všetkým, ktorí na oltár vlasti v boji za slobodu položili to najcennejšie – svoj život.

Účastníci podujatia v Moravskom Lieskovom.

foto: autor

Maršal by bol spokojný

Ján Hamar, predseda ObĽV SZPB Levice

Po oslobodení Levíc 20. decembra 1944 sa začali prepravovať cez Ipel ďalšie jednotky Červenej armády. Na výhodnom mieste na vrchu Vápnik vybudovali zákopy, štábné bunkre a pozorovateľne. Mali dosť času, lebo front tu zamrzol na tri mesiace.

Prírodná travertínová výšina (270 m. n. m.) neďaleko Levíc slúžila Hlavnému štábu 2. ukrajinského frontu na pozorovanie i plánovanie. Priamo pod kopcom v obci Kalná nad Hronom sa očakávalo rozhranie útokov pravého krídla 7. gardovej armády gen. por. Michaila S. Šumilova a ľavého krídla 53. armády gen. por. Ivana M. Managarova.

Prekvapivý a rozhodujúci útok

Pred začiatkom Bratislavsko-brnianskej operácie sa z Vápnika riadili prípravy na prekvapivý a rozhodujúci útok: zdanie Hrona a vytvorenie nového operačného územia. Plánovali sa kryté trasy vojsk a techniky, výstavba poľného letiska, postavenia delostreleckých batérií, úložiska vodných prepravných prostriedkov a munície a pod. Z vyvýšeniny sa núkal dobrý výhľad i na prísun záloh k frontu a tylu oboch armád.

Operácia sa začala 25. marca 1945 pod osobným velením veliteľa 2. ukrajinského frontu maršala Rodiona J. Malinovského mohutnou delostreleckou paľbou. Nemci sa spamätali, až keď červenoarmejski prekonali Hron. Boli

Finiš opravy Pamätníka Červenej armády na vrchu Vápnik v apríli 2015

foto: archív autora

to úporné, krvavé boje. Po vytvorení prechodu cez rieku a prísune ťažkej techniky sa Sovieti rýchlejšie presúvali na západ a do konca apríla oslobodili všetky obce a mestá nášho okresu.

Obľúbený areál na Vápniku

Po vojne občania Levíc a obci Mýtne Ludany a Kalinčiakovo upravovali vinice v blízkosti vyvýšeniny. Po objave zákopov, bunkrov a pozorovateľní miestni často

navštevovali toto pamätné miesto. A dostali nápad zachovať pozostatky bojov a vytvoriť Pamätník Červenej armády.

S podporou štátu a rozličných inštitúcií vznikol projekt, ktorého realizáciu začali na jeseň 1959 s tým, že pomník vybudujú na mieste, kde stáli pozorovacie stanoviská, a že bude mať tvar rozhľadne. Autorom návrhu bol akademický architekt Štefan Sojka. Slávnostne ho odhalili 9. mája 1960.

Pred novembrom 1989 sa pri pamätníku Malinovského, ako ho Levičania nazývali, stretávali pracovné kolektívy pri rôznych príležitostiach. Vápnik využívali na oddych mladí a rodiny s deťmi, konali sa tu turistické zrazy, pionieri tu skladali sľuby, vojaci prísahy.

Pomník začal chátrať

Po zmene režimu sa záujem oň vytratil, a začal chátrať. Okolie zarástlo stromami a hustými krikmi, i stavba sa ocitla v žalostnom stave. Zmizlo železné zábradlie, vlajkové stožiare, celé schodisko, fasáda pamätníka a jeho osvetlenia boli značne poškodené.

Mnohí však chceli areál obnoviť. Preto z podnetu nášho oblastného výboru 3. mája 2013 vzniklo Občianske združenie na obnovu a využívanie Pamätníka ČA. Dodnes ho vedie trojčlenný výbor v zložení Ján Medovarský, Michal Borguľa a moja maličkosť.

Podakovanie podnikom aj brigádnikom

Najskôr sme zháňali peniaze a povolenia na stavebné úpravy. Potom sme po sobotách organizovali úpravu terén. Po dvoch rokoch enormného úsilia sme 9. mája 2015 areál znovu otvorili za prítomnosti predsedu NSK Milana Belicu, zástupcov veľvyslanectva Ruskej federácie, primátora Levíc Štefana Mišáka, či starostu obce Mýtne Ludany Štefana Mojzeša.

Podakovanie za finančnú pomoc a bezplatné rekonštrukčné práce patrí rade podnikov, inštitúcií, no najmä brigádnikom z viacerých firiem a stredných škôl. Vápnik si získal veľké sympatie ľudí nielen pre spomienkové akcie. Stal sa i cieľom vychádzok návštevníkov z blízkeho termálneho kúpaliska Margita-Ilona a viacerých rekreačných zariadení.

Chceme pritiahnúť mladých

Som rád, že o pamätné miesto s krásnym výhľadom na veľkú časť nášho, rozlohou najväčšieho okresu Slovenska, sa zaujímajú aj členovia SZPB z iných oblastí.

Pokračujeme v úprave zákopov a štábného bunkra, chceme dosiahnuť usporiadanie pozemku medzi mestom Levice a obcou Mýtne Ludany a dôslednú rekonštrukciu cesty na vyvýšeninu.

Neľahkou úlohou bude pritiahnúť sem ešte viac mladých prostredníctvom výletov a zaujímavou formou ich zoznamovať s históriou oslobodzovania tohto kúta Slovenska.

Oprava

V 9. čísle sme na tejto strane poplietli geografické názvy. V názve i perexe sme písali sme o Sásovej, lenže to je časť Banskej Bystrice. Opisovaná spomienka na oslobodenie sa však konala v dedinke Sása, vo zvolenskom okrese. Tamjšej ZO SZPB i čitateľom sa za chybu ospravedľujeme.

Redakcia

Josef Surman
tajomník ObĽV SZPB Martin

Vo veku nedožiteľných 102 rokov nás 14. apríla opustil najstarší člen SZPB v Turci pplk. v. v. Pavol Matejovič. Ako príslušník Pluku útočnej vozby v Turč. Sv. Martine patril medzi poddôstojníkov z povolania, s ktorými sa rávalo pre ozbrojené povstanie už na začiatku apríla 1944.

Na Povstaní sa v Martine podieľal od 25. 8. 1944. Zo začiatku vykonával rozkazy npor. Kuchtu, kontroloval tankové čaty vysunuté na zaistenie smerov od Žiliny a Krafóvian. Neskôr bol vrote npor. Cambela veliteľom čaty a bojoval v priestore Zátur-

Rozlúčka s hrdinom Povstania

cie – Priekopa - Sučany. Po nariadenom ústupe z Turca sa 22. 9. dostal cez Gaderskú dolinu na veliteľstvo „GADER“ pod velenie kpt. Zorkócyho, ktorého Hlavné velenie 1. čsl. armády 26. 9. s ďalšími ôsmimi dôstojníkmi poslalo cez Staré Hory do Slovenskej Lúpeče, kde sa sústreďovali zvyšky 5. taktickej skupiny.

Internácia a útek

Koncom septembra sa zúčastnil na výcviku roty protitankových diel a bazúk. Po páde Banskej Bystrice sa s jednotkou presunul k Liptovským Revúcam. Pod stálym tlakom nemeckých vojsk sa jeho jednotka rozčlenila na menšie skupinky a odchádzala do hôr. V dôsledku dezorganizácie bojujúcich jednotiek, zlého počasia, oblečenia a zlého zásobovania, v malej skupinke pod rúškom tmy a za pomoci dobrých ľudí pokračoval horami a obcami až do rodičovského bydliska.

Nemecká hliadka ho 20. 11. zaistila a internovala v Novom Meste nad Váhom. Najskôr ho 9. 12. premiestnili do Vrbového na zákopové práce a 23. 12. do Maďarska na opevňovacie prá-

ce. Tam však nedošiel, lebo o tri dni vlakový transport bombardovali a on šiel. Blúdnil a až v januári 1945 prešiel na Slovensko a ukrýval sa na rôznych miestach u rodiny a známych.

K partizánom

Zároveň sa skontaktoval s ilegálnymi pracovníkmi a ich prostredníctvom vstúpil do Partizánskej jednotky brigády J. Žižku pod velenie kpt. Drinku, v ktorej bojoval až do spojenia so sovietskymi jednotkami 12. 4. 1945, kedy skončil bojovú činnosť a vstúpil do občianskej milície. V nej slúžil do júna 1945, kedy sa v Martine zaradil k Náhradnému práporu 1. čsl. armády.

Po vojne vykonával rôzne funkcie v rámci pluku útočnej vozby, neskôr u tankového pluku a kariéru ukončil 31. 12. 1974 ako náčelník technických skladov veliteľstva 13. tankovej divízie v hodnosti majora. Na návrh SZPB sa od 1. mája 1994 stal podplukovníkom vo výslužbe.

Od apríla 1947 bol členom Zväzu vojakov SNP, v roku 1966 sa stal členom ZO SZPB Martin- Podháj. Za aktívnu činnosť

a účasť v SNP získal viacero pamätných medailí a vyznamenaní: Zaslúžilý bojovník proti fašizmu I. a II. stupňa, Pamätná medaila Radu SNP, Za službu vlasti, Za zásluhy o obranu vlasti, medaila

k 20. výročiu SNP, Pamätná medaila za bojovú činnosť v part. brigáde J. Žižku, vyznamenanie „Za zásluhy o výstavbu“, medaila M. R. Štefánika II. a I. stupňa a medaila „Za vernosť“.

Spomienka

Oslobodenie Liptovského Mikuláša sme si pripomenuli 4. apríla. Pre pandémiu sme to urobili len symbolicky, lebo sme sa mohli zúčastniť iba v obmedzenom počte. Poklonili sme sa pri Pamätníku osloboditeľov na Námestí osloboditeľov, veniec sme položili aj k Pamätníku padlých občanov mesta: „Na večnú pamäť 28 občanom mesta LM, ktorí padli v boji proti fašizmu a zahraničnom odboji a SNP v rokoch 1939–1945“. Boje o oslobodenie nášho mesta boli po Dukle najvýznamnejšou bojovou operáciou a trvali 62 dní. Text a foto: Viera Bubelinyová, tajomníčka ZO SZPB

JUBILANTI ZO SZPB SA DOŽÍVAJÚ

- **Bačkov:** Milan Malinič 65 rokov.
- **Banská Bystrica – Radvaň:** Anna Hricová 75 rokov.
- **Banská Bystrica – Rudlová:** Andrea Sedliaková 50 rokov.
- **Banská Bystrica – Stred:** Oto Sovák 90, Kvetka Pavelková 88 a Dr. Miroslava Gašparová 60 rokov.
- **Bardejov 1:** Alica Fecková 70 a Zuzana Polčová 25 rokov.
- **Bardejov 2:** Imrich Novák 85, Ružena Vitekova 83 a Milan Gibel 81 rokov.
- **Bardejov 3:** Mária Chovanová 82 rokov.
- **Bardejov 4:** Štefan Hlohinec 86 a Magdaléna Horváthová 70 rokov.
- **Bernolákovo:** Jozefa Višvadevová 83 rokov.
- **Bratislava 7:** Nataša Polláková 70 rokov.
- **Bratislava Jána Bulíka:** PhDr. Ivan Poljak 89 a Mgr. Jozef Novák 55 rokov.
- **Bratislava 29:** Ladislav Havran 86 a Jozefína Kaperová 70 rokov.
- **Cinobaňa:** Július Gombala 88 rokov.
- **Čaňa:** Helena Rusnáková 85, Štefan Čigáš 83 a Anna Koščáková 65 rokov.
- **Čierny Balog:** Stanislav Kováčik a Jozef Kvietok 65 rokov.
- **Čierny Potok:** Prof. Ing. Juraj Hraško 90 rokov.
- **Egreš:** Ing. Vladimír Maďár 70 rokov.
- **Kordíky:** Mária Odorová 40 rokov.
- **Košice Juh:** Ing. Elena Tiben-

- ská 60, Karol Vnuk 55, Ján Tomáš 40 a Mgr. Michaela Šelleng 30 rokov.
- **Košice KVP:** Roman Kovács 45 rokov.
- **Košice Sever:** Kvetoslava Plíhalová, Žofia Zbihlejšová 92, Jana Balunová 70, Jarmila Pinková 65 a Ing. Jana Balunová 60 rokov.
- **Košice Stred:** Ján Spodniak 87 a Agáta Winklerová 75 rokov.
- **Košice Ťahanovce:** Zlata Pisárová 65 rokov.
- **Kuzmice:** Ján Sokol 88 a Vladimír Kráľovský 70 rokov.
- **Kysta:** Erika Andreová 60 a Iveta Šikorová 50 rokov.
- **Lipovec:** Kvetoslava Schnidrová 80 rokov.
- **Lovinobaňa:** Božena Filčíková 84 rokov.
- **Lučenec I.:** Zuzana Brémová 100 rokov.
- **Lučenec II.:** Mária Magdemeová 81 rokov.
- **Medzibrod:** Jozef Haviar 65 rokov.
- **Medzilaborce:** Mikuláš Semanco a Jozef Široký 80, Miroslav Černega 50 rokov.
- **Miezgovce:** Igor Lech 55 rokov.
- **Myjava:** Milan Vrana 82 a Kveta Šimková 70 rokov.
- **Nitra – Horné mesto:** Oľga Czákayová 83 rokov.
- **Novosad:** Mária Kseňáková 65 a Maroš Baňacký 25 rokov.
- **Partizánska Ľupča:** Anna Potkanová 90, Mgr. Zlatica Chalupková, Elena Vieriková 80, Božena Kohútová 70, Ľudovít Hollý 65 a Ján Kráľ 60 rokov.

- **Pohorelá:** Veronika Halušková 81, Anna Puťošová 75, Mária Rašiová 70 a Jozef Maťuš 40 rokov.
- **Poltár:** Marta Jarabová 65 rokov.
- **Prievidza:** Emília Michalovičová 90 a Tibor Grék 80 rokov.
- **Rimavská Sobota, J. Bolfika:** Alica Kováčová 70 rokov.
- **Rimavská Sobota 2:** Anna Gondová 81, Mgr. Eva Podstavková, Mária Šniderová 70 a Vladimír Kružliak 65 rokov.
- **Sečovce 1:** Mária Kľučárová 88 rokov.
- **Sliach:** Ladislav Fekiač 91 rokov.
- **Snakov:** Ján Kovalčík 35 rokov.
- **Sučany:** Ľubica Pivková 84, Žofia Podstrelená 70 a Vilma Masnicová 65 rokov.
- **Tomášovce:** Elena Takáčová 80 rokov.
- **Topoľčany:** Veronika Brišková 94 a Ján Štrbák 75 rokov.
- **Trebišov 3:** Ladislav Barančík 82 rokov.
- **Uderiná:** Marian Mertus 65 rokov.
- **Vráble:** Ondrej Vrzala 70 rokov.
- **Závadka nad Hronom:** Anna Čuníková 70 rokov.
- **Závažná Poruba:** Zdena Jambrichová 70 rokov.
- **Zemianske Kostoľany:** Eva Fialová 65 rokov.
- **Zemplínska Teplica:** Ján Kelemec 65 rokov.
- **Zvolen Centrum 1:** Nadežda Žiaková 60 rokov.

Za Antóniou Turanskou

Ján Holič, predseda ZO SZPB v Stupave

Zákerný COVID-19 si vybral ďalšiu obeť spomedzi našich radov. Vo veku 69 rokov zomrela 11. apríla naša dlhoročná tajomníčka Antónia Turanská.

Rozlúčili sme sa s ňou na novom cintoríne v Stupave 16. apríla. Pani Turanská vychovala tri deti a pracovala v tlačiarňach v Bratislave. Po odchode na dôchodok prevzala funkciu tajomníčky aj v ZO SČK v Stupave. Nielen naši členovia, ale aj mnohí Stupavčania ju poznali ako aktívnu občianku, ktorá sa pravidelne zúčastňovala na kultúrnych a spoločenských podujatiach mesta.

Živá, energická, plná elánu – tak si ju pamätáme až do chvíle, kým ju nenakazil koronavírus. Dokonca aj v domácej izolácii aspoň telefonicky komunikovala s členmi a organizovala distribúciu ročenky a výber členského. Patrila medzi rozhodujúcich aktivistov Zväzu u nás.

Napriek veku bola výrazne aktívna aj na sociálnych sieťach. Prekonala v tom aj viacerých mladších členov našej základnej organizácie. Bola priama, pracovitá, dobrosrdečná a vedela aktívne pracovať v kolektíve.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Bardejov 4:** so 76-ročnou Agatou Šafrankovou a 77-ročnou Annou Juristovou.
- **Cinobaňa:** so 68-ročnou Danielou Demeovou.
- **Donovaly:** so 76-ročnou Elenou Kupcovou.
- **Krivé:** s 98-ročnou Žofiou Sterankovou.
- **Michalovce:** s 81-ročným PhDr. Jánom Mikulom.
- **Partizánske:** s 90-ročnou Máriou Godorovou.
- **Partizánska Ľupča:** so 65-ročnou Vierou Repovou.
- **Rožňava:** s 82-ročnou Elenou Cakovou.
- **Topoľčany:** so 72-ročným Pavlom Rybanom.
- **Trenčín 1:** so 64-ročným Jaroslavom Kivarottom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Za Vojtechom Engelom

Jozef Marunič, predseda ObV SZPB Nové Zámky

Základnú organizáciu Zväzu v Štúrove opustil jeden z posledných priamych účastníkov II. sv. vojny pplk. Vojtech Engel. Jej dlhoročný člen sa už nedožil svojich 97. narodenín.

Sedemnásteho mája 1943 narukoval do maďarskej armády a po základnom výcviku ho preradili do Győru k jednotke civilnej obrany. S falošnými dokladmi zbehol k partizánom. V novembri 1944 bol vyslaný na sledovanie pohybu nemeckého vojska na úseku Levice – Šahy. Mal vypracovať plán, ako vyhodiť most na úseku Kalná nad Hronom – Horná seč.

Po oslobodení pracoval v policajnom zbore. Ako člen SZPB sa aktívne zúčastňoval najmä na besedách na školách, kde dokázal upútať pozornosť žiakov a študentov. Jeho prioritou bolo vysvetľovať nezmyselnosť vojny. Odišiel skromný človek, ktorý bol za svoju činnosť vyznamenaný mnohými vojenskými a zväzovými vyznamenaniami.

Srdečné blahoželanie

Milan Magulák, predseda ZO SZPB Svidník a členovia výboru

Dlhoročná aktívna členka výboru ZO SZPB vo Svidníku Mária Fečíková oslávila 15. apríla krásne okrúhle životné jubileum. Jej život je naplnený prevelkým duševným bohatstvom a životnými skúsenosťami. Vždy srdečná, pracovitá a čestná.

Máme úprimnú radosť, že sa dožíva takého významného životného jubilea, preto jej vyslovujeme úprimnú vďaku za prácu v odbojárskej organizácii. Želáme jej, aby sa ešte dlhé roky mohla podieľať na činnosti nášho Zväzu a mohla odovzdávať svoje skúsenosti mladšej generácii. Do ďalších rokov jej prajeme pevné zdravie a krásne dni života v kruhu najbližších.

Marienka buď stále taká, aká si – úprimná, láskavá a pozorná. Ži dlho v zdraví, šťastí a láske.

Duce prežil šesť atentátov

Adam Šumichrast, historik

Podľa nášho čitateľa Andreja Kráľa z Bratislavy sa o pokusoch o atentát na Adolfa Hitlera už veľa popísalo (vraj ich bolo 42). O tom najznámejšom nakrútili aj úspešný film Valkýra s Tomom Cruisom v hlavnej roli. Ale ako to bolo s talianskym vodcom Mussolinim?

Ako veľmi sa mohol zmeniť chod dejín, keby vyšiel podaktorý z atentátov na najväčších fašistických diktátorov Adolfa Hitlera či Benita Mussoliniho? Druhý menovaný ich tiež prežil niekoľko.

Mussolini bol najbližšie smrti pred 95 rokmi - v apríli 1926, keď sa ho pokúsila zlikvidovať 49-ročná írka aristokratka a mierová aktivistka Violet Gibsonová. Takmer jej to vyšlo.

v tej chvíli pohl hlavou a guľka mu preletela nosnými dierkami. Violet to skúsila ešte raz, no zbraň zlyhala.

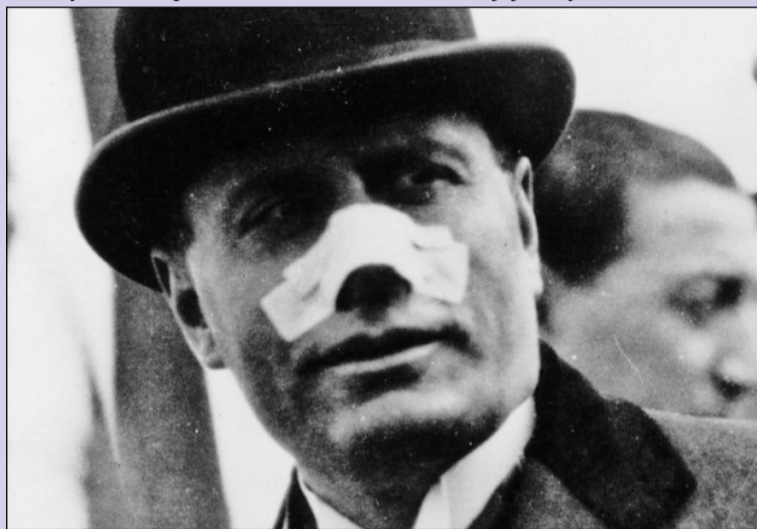
Kým ju zatkli policajti, nahnevanej dav ju takmer dobil na smrť. Mussolinimu obviazali nos a došlo aj k chystanému prejavu, kde vyhlásil: „Ak kráčam dopredu, nasledujte ma, ak ustúpim, zabite ma, ak zomriem, pomstite ma.“

Gibsonová sa usilovala dosiahnuť prepustenie tvrdením, že je šíalená, čo sa jej (aj kvôli pokusu o samovraždu) nakoniec podarilo. Deportovali ju do Veľkej Británie, kde strávila zvyšok života v psychiatrickej liečebni. Na jej pohreb nik neprišiel.

Poprava

Otec fašizmu prežil celkovo šesť pokusov o atentát, či už dokončených alebo v štádiu prípravy. Spomenúť možno ešte prípad z mája 1931, keď v Taliansku za plánovanie jeho zabitia popravili amerického anarchistu Michela Schirrua.

Mussoliniho spolu s vtedajšou partnerkou Clarettou Pertacciou chytili pri ich úteku z krajiny partizáni 27. apríla 1945 neďaleko dediny Dongo na severe Talianska. Deň na to oboch i s ďalšími fašistickými ministrami popravili a 29. apríla ich telá previezli do Milána, kde ich na Námestí Loreto zavesili dole hlavou.

Mussolini po takmer úspešnom atentáte pred 95 rokmi.

Najnebezpečnejší pokus

K prvému došlo v novembri 1925, tri roky po nástupe talianskych fašistov k moci. Duce mal prejav na balkóne, čo chcel využiť bývalý socialistický poslanec Tito Zaniboni. Pripravil si ostrelovačskú pušku, no došlo k jeho zatknutiu. Zradil ho priateľ, dvojitý agent. Viacerí historici sú presvedčení, že išlo o vopred pripravenú akciu, ktoré poslúžila na legitimáciu potlačenia politickej opozície.

V Ríme sa vtedy konal Medzinárodný kongres lekárov, na ktorom plánoval diktátor rečniť. Violet prípravu nepodcenila. Niesla so sebou i kameň v prípade nevyhnutnosti rozbitia okna na jeho aute. Revolver si schovala do čiernej šatky.

Zomrela opustená

Keď taliansky vodca kráčal po medzi ľudí na Námestí del Campidoglio, pristúpila k nemu a zblízka vystrelila. Mussolini však akurát

Poslanec - neonacista za mrežami

Ioannisa Lagosa zvolili pred dvoma rokmi do Európskeho parlamentu za krajne pravicovú stranu Zlatý úsvit, ktorú v Grécku i mimo neho otvorene označujú za neonacistickú. Odteraz však už v parlamente nebude. Drvivá väčšina poslancov totiž súhlasila s jeho uväznením, keďže doma ho právoplatne odsúdili za nacistické násilie.

Lagosa odsúdili už vlni v októbri spolu s ďalšími členmi vedenia strany. Dôvodom bola vražda antifašistického aktivistu a hip-hopového speváka Pavlosa Fyssasa, ktorého zabil aktivista strany pôsobiaci pod Lagosovým regionálnym vedením. Grécku súd mu za priamu zodpovednosť za politickú vraždu vymeral 13 rokov, ale doteraz utekal pred spravodlivosťou, pretože poslanci Európskeho parlamentu požívajú imunitu.

O jej zneužívaní však nemôže byť ani reči. Až 658 poslancov zo 705 bez váhania

hlasovalo za zbavenie imunity gréckeho neonacistu. Vzápätí ho belgická polícia zatkla a pripravila na vydanie do Grécka. Za mrežami už sedí predseda strany a ďalších 36 odsúdených. Naopak, po vynešení rozsudku sa podarilo utiecť Christosovi Pappasovi, považovanému za ideológa strany, za čo verejnosť a médiá ostro kritizovali políciu i politikov. Pappas bol totiž známy napríklad fotografiou pod nacistickými vlajkami a videom, na ktorom učí deti hajlovať.

(bo)

Za antifašizmus 15 rokov väzenia

Július Kolečáni

O Alexejovi Navalnom v ruskom väzení sme informovaní štýlom minúta po minúte. Lenže svojho Alexeja, ktorému hrozí dlhoročný trest, má aj Európska únia. Je ním občan Litvy Alexej Grejčius.

Grejčius ako vnuk Spravodlivých medzi národmi (jeho starí rodičia pomáhali prenasledovaným Židom) bol od malička vedený k úcte k hodnote antifašizmu. Aj z tohto dôvodu sa zapájal do organizovania podujatí zameraných na uchovávanie spomienky na odboj proti nacistom.

Pluk nesmrteľných

Organizoval rôzne podujatia – koncerty, pochody, v posledných rokoch dokonca aj pochod tzv. Pluku nesmrteľných v jeho meste Klaipėda.

Lenže práve tieto aktivity začali znepokojovať litovskú tajnú službu a orgány činné v trestnom konaní. V marci minulého roku bol Grejčius obvinený zo špionáže v prospech Ruska. A nasledujúce 3 mesiace bol umiestnený vo vyšetrovacej väzbe. Prepustili ho až v júni 2020, no musí nosiť náramok na nohe monitorujúci jeho pohyb. Pričom absurdné obvinenie stále trvá.

Je máj 2021 a litovskému antifašistovi stále hrozí 15 rokov za mrežami.

„Robil len to, čomu sa doteraz venoval posledných desať rokov – organizoval Pluk nesmrteľných, zaoberal sa budovaním pamätníkov vojakom, ktorí padli pri oslobodzovaní Litvy a redigoval knihy a člán-

ky pojednávajúce o hrdinských skutkoch sovietskych vojakov na území celého bývalého Sovietskeho zväzu,“ povedala koncom apríla Ella Bondarevová, šéfka neziskovej organizácie Meridan a koordinátorka Pluku nesmrteľných v Holandsku, ktorá sa Grejčiusovmu prípadu aktívne venuje.

Nie je jediný

Ak by ste si mysleli, že v prípade litovského aktivistu ide o nedopatrenie, tak ste na omyle. Grejčius je len jedným z mnohých prípadov prenasledovaných antifašistických či proruských aktivistov v Pobaltí. Spolu s Grejčiusom prebieha proces s ľavicárom Algirdasom Paleckisom. Iného aktivistu, Giedriusa Grabauskasa, zadržali hneď po tom, ako sa vrátil zo zasadnutia fóra OSN pre práva menšín. V Litve mu hrozí liečba na psychiatrii. V Estónsku obvinili zo špionáže ľudsko-právneho aktivistu Sergeja Seredenka. V Lotyšsku si dôchodca Oleg Burak od jesene odpykáva 15-ročný trest (z toho 11-ročný za špionáž v prospech Ruska).

Aj Európska únia má svojich politických väzňov. Len sa o nich nepíše tak, ako o politických väzňoch mimo nej. Vlastne, nepíše sa o nich vôbec.

Bella ciao, znelo v Ľublane

Braňo Ondruš

Protivládny protest v slovinskej metropole sa zmenil na protifašistickú demonštráciu. Niekoľko tisíc prevažne študentov nieslo transparenty obviňujúce premiéra z príklonu k fašizmu a protifašistické symboly. Dokonca spievali známu taliansku partizánsku pieseň Bella ciao.

Hoci podujatie zorganizovali ľavicoví aktivisti, nie sú jediní, kto slovinského premiéra Janeza Janšu považujú za krajne pravicového politika. Kritici ho obviňujú z „akcelerácie degradácie demokracie“ a nie náhodou je jeho najbližším spojencom maďarský premiér Viktor Orbán.

Rovnako nebolo náhodou, že masové protestné podujatie sa uskutočnilo 27. apríla. V Slovinsku ho totiž oslavujú ako Deň odporu a tento rok si pripomenuli už 80. výročie založenia Frontu oslobodenia. Po napadnutí Juhoslávie nacistickým Nemeckom a fašistickým Talianskom ho v Slovinsku sa takto nazvalo organizované partizánske hnutie, bojujúce proti nacistickým a fašistickým okupantom a ich domácim prísluhovačom.

Podľa protivládnych aktivistov sú postoje a činy premiéra Janšu postavené na rovnakých hodnotách, na akých stál najmä taliansky fašizmus. Občianske združenia, aj individuálni aktivisti sa spájajú proti moderným

okupantom, napísali organizátori protestu na internete. Janšu obvinili zo zámerného obmedzenia práva na zhromažďovanie v čase ustupujúcej epidémie, aby zabránil verejným prejavom nespokojnosti.

Študenti prirovnávajú Janišove metódy k fašistickým foto organizátori protestu.

Galéria odboja

Arnold Peter Weisz-Kubinčan (1898 – 1944?)

Dielo tohto umelca sice iba nepriamo patrí k téme protifašistického odboja, ale zaujalo pevné miesto v povedomí výtvarnej obce. V roku 1945 v týždenníku *Nové slovo* Štefan Bednár prezentuje jeho kresliarsku skicu - postavu s puškou, no aj tento motív (hoci pripomína partizánsku výzbroj Viliama Žingora) tvorí iba súčasť rozsiahleho súboru skíc a malieb s poľovníckou témou.

Skon Weisza-Kubinčana má dosiaľ dve alternatívy. Podľa pozostalých, ktorí asistovali pri exhumácii, skončil v masovom hrobe pri Martine. Podľa svedectva rodiny Štefunkovcov, ktorá umelca chránila od roku 1940 ako konvertitu, keď prijal meno Peter (Peter Biely), ho Nemci odsunuli v transporte po páde Martina.

Svedectvo o jeho prítomnosti v koncentračnom tábore Sachsenhausen v novembri 1944 im poskytol český maliar, grafik, kresliar a karikaturista židovského pôvodu Leo Haas. To potvrdil aj v 60. rokoch pri pobyte medzi slovenskými výtvarníkmi. Spolu s Weiszom-Kubinčanom sa poznali už počas štúdií v Berlíne začiatkom 20. rokov.

Arnold Weisz sa narodil v pruskom, dnes poľskom mestečku Ujście 3. marca 1898. V rokoch 1913 až 1916 študoval na Umeleckopriemyselnej škole v Budapešti so zameraním na v štúdiu na berlínskej akadémii. Odborníci oceňujú jeho významné kontakty

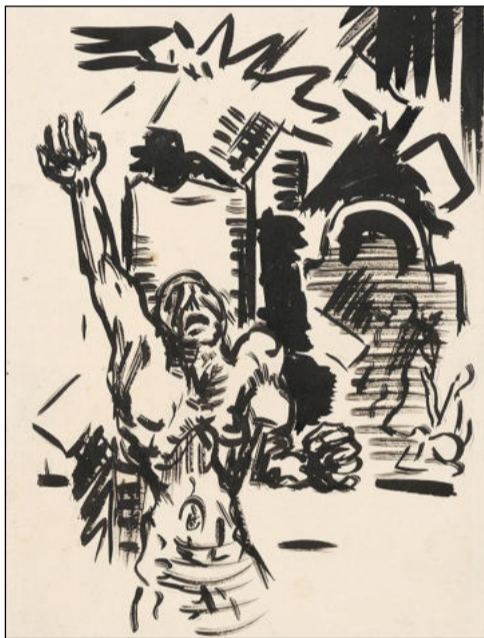
v dotyku s nemeckým pokrokovým povojnovým expresionizmom.

V rokoch 1923 až 1934 žil v Dolnom Kubíne. Pri otvorení budovy Slovenského národného múzea v Turčianskom sv. Martine v roku 1933 usporiadal výstavu krajinárskych diel, ktoré vytvoril pre Maticu slovenskú, a turistického sprievodcu po Orave. V roku 1934 prijal prírnenie Kubinčan a rozvíjajúc družné kontakty s umelcami ako Miloš Alexander Bazovský, Janko Alexy a Ľudo Ondrejov presťahoval sa do Martina. Výstavne tam prezentoval súbor autoportrétov. V závere 30. rokov sa pre svoj židovský pôvod musel stiahnuť z verejného života.

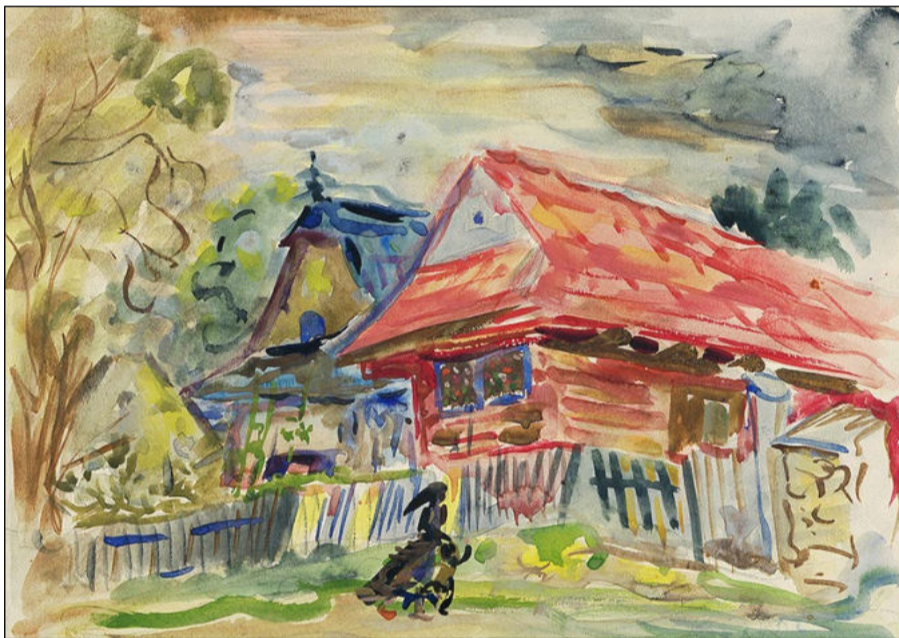
Osobnosť Weisza Kubinčana dlhodobo púta pozornosť galerijných inštitúcií. V roku 2016 usporiadala Galéria mesta Bratislavy výstavu a vydala rozsiahlu publikáciu *Hľadanie identity*. O rok na to usporiadala Slovenská národná galéria expozíciu darovaných skíc zachránených v kufri Zorkou Kahan-Rigovou, s ktorou umelec žil pred deportáciou.

Jeho umelecký odkaz tkvie vo výnimočnom rozvíjaní dekoratívnych kvalít maľby a kresby, vo vynikajúcich žánrových kompozíciách, v sociálne pôsobivom autoportréte, ale aj v konkrétnej kresbe, ktorej dal názov *Protest*. Aj pre svoj semitský temperament tvorí vzácnu expresionistickú variantu slovenských výtvarných úsilí. Ako maliar dosahuje kvalitu umelcov, ako bol Václav Špála, Josef Čapek či Gustáv Mallý.

Ladislav Skrak

Protest, kresba tušom 1943-44, SNG

Domky na Orave, akvarel 1940-44, GMB

Sociálna poradňa

Na Vaše otázky odpovedá Branislav Ondruš, bývalý štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Mama má nastúpiť do zariadenia sociálnych služieb. Poplatok je vo výške celej jej penzie, takže jej nezostane nič ani len na lieky. Nemôže dostať výnimku?

Jana, Brezno

Výnimka nie je potrebná, ak ste o poskytnutie sociálnej služby vopred požiadali obec/mesto alebo samosprávny kraj (podľa druhu služby). V takom prípade totiž zákon príjem klienta chráni a aspoň časť penzie mu musí zostať. Sumy, ktoré klientovi sociálnej služby musia zostať sa rôznia podľa druhu poskytovanej služby – pri opatrovateľskej starostlivosti je to 1,65-násobok životného minima, ktoré je dnes na úrovni 214,83 € mesačne. Takže v takom prípade musí klientovi zostať 354,47 € z penzie, viac od neho ako poplatok za službu nikto požadovať nesmie.

Ak ide o zariadenie s celoročným pobytom, chránený zostatok je 25% životného minima, čiže v súčasnosti 53,71 €, ak sa v zariadení neposkytuje strava, chránená suma predstavuje 75% životného minima, čiže dnes 161,12 € mesačne. Pri týždennom pobyte je to 60% a bez poskytnutia stravy 85% životného minima, čiže 128,90 €, resp. 182,61 €. A ak ide o ambulatnú službu, klientovi musí zostať celá suma životného minima, teda 214,83 € mesačne. Ak si chcete tieto údaje overiť priamo v zákone, ide o § 73 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

V prípade, že klient nemá príjem (najčastejšie dôchodok) ani len v takýchto výškach, nemusí za poskytnutie sociálnej služby platiť nič.

DISRAELI: JE OVELA LAHŠIE... (DOKONČENIE V TAJNIČKE)

Pomôcky: AENOS, DAMAN, ARS, ALTEZA	nazad	2. časť tajničky	Pomôcky: ASAUL, ZONDA, OTARU	MPZ Slovenska	umenie, po latinsky	ženské meno	mrvouka	ožiarila	ukazovacie zámeno	starorímsky pozdrav	pomoc	odsekol
ruský súhlas			sánky					sidlo v Japonsku				
všetko v poriadku			1. časť tajničky mužské meno					ženské meno				
poor				snívalo					písmeno gréckej abecedy			
chorobná zúrivosť				menší kahan	súzvuk tónov				prítelka	chem. zn. hlinika		
sýrsky kopytník					nafukuje	anión, po česky				nenamotaj	argentínsky suchý teplý vietor	kozácky kapitán
vyčerpá						plátal		výška, po španielsky solmizačná slabika				
citostlovec zvučky kvočky		vynadám	zvuková zhoda vo veršoch					národný park v Grécku				
chem. zn. kryptónu			prínucujú značka volt-ampéra					otek	okrasná rastlina			
prístroj na vytvorenie vákua									značka rutherfordu			
ohmatal							3. časť tajničky					
							liatim odobral					

Správne vylúštenie tajničky z č. 7 znie: **Kto nie je zdravý, nemá nič.** Knihu posielame Bohumile Augustínovej z Kamienky.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Pri prvej návšteve Talianska Hitler, ktorý spočiatku napodobňoval duceho ako svoj vzor, pozdravil Mussoliniho so vztyčenou pravou rukou:

„Ave imperator!“
Benito mu odpovedal:
„Ave imitator!“

Po tom, ako hitlerovci zaranžovali podpálenie Ríšskeho snemu, príslušník SA šepká kolegovi:
„Počul si? Reichstag horí!“
„Psst!“ reaguje ten druhý,
„až zajtra!“

Pýtajú sa Angličana po návrate z tretej ríše, prečo sa mu tam vonkoncom nepáčilo. A on im odpovie:

„Viete, keď ma u nás v Británii ráno o šiestej zobudí cenganie pri dverách, určite viem, že je to roznášač mlieka.“

Roku 1935 sa berlínski Židia bavili na tému, aké tresty by vymerali najvyšším nacistickým činiteľom. Najstarší povedal:

„Mne by stačilo, keby som mohol sedieť v cukrárni pri okne a spýtať sa manželky: Nebol náhodou ten úbožiak, čo prešiel okolo, Hitler?“

V tom istom roku poslal Führer do Vatikánu diplomata von Papea, aby získal Páa XI. pre národný

socializmus. Neuspel. Podobne ako následne Goebels, ktorý sa do Berlína vrátil iba s malým darom pre nacistickú stranu. Ale keď Hitler vyslal do Ríma Göringa, o tri dostal telegram:
„Uloha splnená. Papez mrtvy. Vatikán horí. Tiara mi pasuje. Tvoj Svätý otec.“

Oficiálna správa z nacistického denníka *Völkischer Beobachter*:

„Až do ďalších opatrení sa nesmú konať voľby. Neznámy páchatel sa totiž vlámal do ministerstva propagandy a ukradol z Goebellovho stola volebné výsledky na najbližších desať rokov.“

„Čo na to povieš, 98 percent ľudí hlasovalo za Hitlera?“

pýtajú sa mnichovského komika Karla Valetina po ľudovom hlasovaní 10. apríla 1938.

„Zaujímavé, ja všade stretávam iba tie dve percentá,“ poznamená umelec a dodá:

„Viete, kde boli prvé slobodné voľby? Predsa v raji. Boh predviedol Adamovi Evu a riekol mu: Môžeš si vybrať.“

„Počuli ste? Včera zatkli pána Bernhardta.“

„Nevravte, prečo? Ved' to je taký poriadny človek!“

„No práve preto.“

(Podľa knihy Jána L. Kalinu Tisíc a jeden vtíp)